

POHODA

Upravičeno
zahtevamo
svobodo tiska!

Letna naročnina znaša Din 40.—. Uredništvo in uprava v Ljubljani, Masarykova 14/II. Račun pri Poštni bran. 16.160. Rokopisov ne vračamo. Telefon 21-09.

Leto VI.

Ljubljana, dne 25. septembra 1937.

Št. 35.

Najboljši dokaz konca!

Državni uradniki kraljevine Jugoslavije so bili zaprepasčeni, ko jim je bilo službeno sporočeno, da bo odpuščen iz službe vsak, ki bi razširjal »neresnične« vesti o današnjem režimu, pa jim je bilo tudi službeno naročeno, da morajo v izogib lastne odgovornosti prijaviti pristojnim oblastem vsakega, ki bi take vesti razširjal, da morajo igrati torej naši uradniki najpogostejšo vlogo, ki jo more igrati človek, to je vloga ovaduhov in denuncijantov. Koliko si bodo oni, ki so izdali ta ukrep, pomagali, to je drugo vprašanje. Lahko jim povemo, da so dosegli s tem ravno nasprotno, ker so odbili enkrat za vselej od sebe in svoje politike vse ono uradništvo, ki čuti pošteno in ima v sebi vsaj nekaj ponosa. Poleg tega so pa vznemirili celo svoje lastne pristaje, kajti vsak se zaveda, da more izdati ta ukrep le režim, ki se nahaja v smrtnih krčih in je tik pred poginom. Vsled tega tudi ta ukrep ne bo imel nobenega uspeha, marveč predstavlja le nov dokaz agonije, v kateri se nahaja JRZ.

Sicer pa, kaj so neresnične vesti? Oficijelni listi današnjega režima so prinesli n. pr. vest, da je mitropolit črnogorsko-primorski doktor Gavriilo Dozić ostro kritiziral postopanje gotovega dela pravoslavne duhovščine, češ, da znači borba proti konkordatu zanašanje politike v pravoslavne cerkve. Celotno radio v Beogradu je priobčilo to vest, radi katere je bil najbolj zaprepasčen ravno mitropolit doktor Dozić sam. Poslal je popravke prizadetim listom, noben list ni hotel popraviti »resnične« vesti. Prosil je beograjski radio, naj sporoči javnosti resnico, tudi ta prošnja je ostala brez odgovora. Nato pa je stopil 28. VIII. 1937 pred svoje vernike ter jim govoril doslovno:

»Dne 19. VIII. 1937 sem govoril pred vami o stališču, enodušnosti in soglasnosti naše cerkve v borbi proti konkordatu. Obsodil sem ono strašno nasilje, ki je bilo 19. VII. t. l. izvršeno proti naši cerkvi. Hotel sem razbiti zakulisne vesti, tendenciozne laži in podtikanja, ki gredo za tem, da povzročijo zmedo. V tem svojem govoru sem podčrtal, da se proti pravoslavni cerkvi konkordatu, ker smatra, da ograža cerkev, narod in državo. Obsodil sem strašno nasilje od 19. VII. t. l., kajti niti Turki niti lokavi Benečani niso storili nikdar kaj takega, kar je doživela naša cerkev v našem Beogradu, v svoji lastni, svobodni državi... Sveti Arhijerejski Sabor je ostal v zavesti svoje prisege in svoje obveze napram Bogu, cerkvi in domovini enodušen in nevlklonljiv. Zgodovina ve, da so umirali srbski škofje trgnati na kose in da so bili srbski duhovniki in menihi nabadani živi na kolce, pa se niso kljub temu nikdar izneverili svoji prisegi in nikdar opustili izvrševanja svojih dolžnosti napram cerkvi in narodu ter niso nikdar onečastili prošlosti in tradicije Sveto-savja...

Preplavljeni smo z raznimi alarmantnimi vestmi, in vsakem koraku se srečujemo s tendencioznimi poročili, pa sem vas vsled tega pozval, da imejte polno zaupanje v svojo cerkev, ki vas ni zapustila še nikdar niti v najtežjih trenutkih... In tako ste slišali preko beograjskega radia tudi to, da sem pred vami govoril, da konkordat ne sme biti povod za politično borbo, da srbska cerkev ne sme pomagati partizanom pri rušenju režima, da se verniki ne smejo baviti z agitacijo, ki slabi oblast, da je kraljevska vlada rešila mnoga važna vprašanja v korist Kralja in naroda, da se srbska cerkev ne sme mešati v tako delikatno vprašanje kot je konkordat, da sem pozval vernike, naj imajo zaupanje v oblast in da sem obsodil nepozvane branilce cerkve.

To ste slišali preko radia, toda vi ste vsi priče, da to ni res. Ni sicer skromno, če omenim tukaj delo, ki sem ga izvršil ravno v vprašanju konkordata, žal sem k temu primoran, da stavim na laž vse one vesti, ki se zlonamerno širijo med narodom samo zato, da bi se kompromitiralo mene. Vaš mitropolit ni omahljivec in nestalnež, on je stalen kot granit. Prvi sem vstal že 1935. proti temu načrtu konkordata in pokrenil to vprašanje v Arhijerejskem Saboru, to že takrat, ko je bil načrt že parafiranega konkordata čuvan pod devetimi ključavnicami pred javnostjo. Dne 18. XII. 1936 sem kot predsednik odbora za konkordat in šef izbrane delegacije

Mi, jugoslovenski nacionalisti, smo brez dvoma legitimirani, da ocenjujemo in ocenimo delo posameznih režimov, ki so se zvrstili na plečih našega naroda ter skušali osrečiti ta narod po principu, da morajo nosilci posameznih režimov osrečiti predvsem sebe, kajti le tedaj more biti narod srečen, če so srečni njegovi »voditelji«. Najbolj legitimirani iz razloga, ker se nismo pridružili nikdar niti enemu niti drugemu, marveč smo stali ves čas ob strani ter opazovali. Vsled tega tudi takozvani »jugoslovenski« režimi niso uživali nobene podpore jugoslovenskih nacionalistov, ki smo že davno z žalostjo v srcu ugotovili, da je bila tudi pri teh režimih jugoslovenska misel le krinka, pod katero se je izživljalo staro partizanstvo po svojih starih predstavnikih, zlasti pa krinka, pod katero je izživljala svoje plačkaštvo in zelenaštvo ona politična beograjska čaršija, ki je bila doslej odločilna v vseh režimih. Vsled tega nacionalisti in naše organizacije ne le nismo uživali nikdar nobene podpore s strani enega ali drugega režima, marveč so nam bili sovražni vsi od prvega do zadnjega. Zadošča ugotovitev, da je bil takozvani JNS, dejansko pa Uzunovićev, torej čaršijski režim oni, ki je zavrnil prošnjo Narodne Odbrane, da se dovoli poseben krog njenim viteškim sekcijam in da je isti režim celo odredil, da ne smejo vršiti aktivni oficirji naše vojske odborniških funkcij v Narodni Odbrani!

Zato lahko povsem objektivno ugotovimo, da je sedanji JRZ režim, ki je seveda tudi »jugoslovenski«, višek vsega, kar je doživela in pretrpela naša država izza 1. XII. 1918 in kar je moral doslej prenesti naš narod. Z velenjem pompom, kot nosilka resnične demokracije in svobode, kot pomirjevalka političnih in vseh mogočih drugih strasti in razprtij je nastopila JRZ kot unificirano trojstvo, samoupravni denar je moral služiti predvsem za propagando te lepe trojarske formacije. Čeprav je vsebovala tudi naše klerikalce, ki jih poznamo do dna njihovih črnih duš, smo bili napram njej popolnoma pasivni ter smo se tu in tam celo vdajali misli, da bo morda ta pisana družba vendarle napravila kaj dobrega. Pričakovali smo to predvsem v manjšinskih vprašanjih naše banovine, kjer bi bili morali klerikalci že iz čisto partizanskih razlogov postopati drugače, kot je postopal pred njimi današnji senator Pucelj. Poleg tega smo računali vsaj s povprečno sposobnostjo gotovih vodilnih klerikalnih politikov. Vedeli smo, da so zagrizeni sovražniki vsega, kar čuti in misli jugoslovensko, pa smo vendar upali, da jih je prošlost izučila vsaj malo in da bodo znali na vladi še kaj več kot izživljati svoje partizanske in plemenske strasti. Pričakovali smo od njih, da bodo že z ozirom na svoje prejšnje kričanje in podtalno rovarjenje dosegli za našo banovino gotove življenjsko potrebne institucije (bolnica, spopolnitev univerze, ljubljanski kolodvor, cesta Ljubljana—Sušak, železnica Kočevje—Vrbovsko itd.) in preprečili nesorazmerno obremenjevanje Slovenije z davki. Pa niso dosegli od vsega tega ničesar in lahko rečemo, da so izživljali vse svoje sadiščne sposobnosti le v preganjanju nacionalistov, ki je doseglo pod njihovim režimom svoj višek. Za ceno, da je pri vseh personalnih vprašanjih Dravske banovine merodajna le volja doktorja Korošca in njegovega namestnika dr. Kreka, so se odpovedali vsakemu uplivu na življenjsko najbolj važne gospodarske in socialne

Sabora osebno izročil memorandum Sabora predsedniku vlade. Izdelal sem znano deklaracijo Sv. Sabora od 8. VI. t. l. in bil zopet šef delegacije, ki naj bi vodila razgovore s predsednikom vlade. Poleg tega sem bil stalno predsednik Saborovega odbora za vprašanje konkordata in kot tak vodil akcijo v tem vprašanju... Ponarejanje mojega govora kaže jasno, da se vporablja v borbi proti naši cerkvi in proti moji osebi jezuitsko načelo »cilj opravičuje sredstva«...

To je resnica, oficijelno pa je seveda »resnica« samo to, kar poročajo režimski listi, čeprav je dejansko največja laž. Koliko takih primerov bi lahko navedli v dokaz obupnih sredstev, ki se jih poslužuje današnji režim, da se obdrži vsaj še malo časa na oblasti.

Brod se potaplja

probleme. Še več, odpovedali so se vsaj v Beogradu vsem svojim federalističnim in separatističnim načrtom. Dr. Krek je že ponovno povdarjal v Beogradu, da je slovenski del JRZ »strogo jugoslovenski« orijentiran in da Jugoslavija nima boljših državljanov, kot so naši klerikalci. To velja seveda samo za Beograd. Kaj pa se piše in govori doma, to vemo vsi, če primemo v roke to ali drugo cunjo, ki prihaja dan za dnem v svet pod firmo katoliškega tiska.

Da bi se vzdržali na oblasti in uresničili svoje napovedi, da jih do 6. I. 1941 nihče ne bo vrgel z njihovih stolčkov, so ustvarili SK Planino, Zvezo fantovskih odsekov ter uniformirali te svoje udarnike. Iz njih črpajo naraščaj za »slovensko« policijo, ki naj ustvari klerikalnim mogotcem pod jugoslovensko državno firmo primerno orodje za pravilno obravnavanje nasprotnikov in za njih lastno zaščito. Korak za korakom so šli po začrtani poti! Ko pa so smatrali, da so svoj cilj že dosegli in da so popolnoma trdni, so doživeli svoj polom.

In to po svoji lastni krivdi, po krivdi svoje domišljavosti in zagrizenosti. Konkordat bi naj bil nagrada za to, da se niso brigali za nič drugega kot za preganjanje svojih nasprotnikov v Dravski banovini. Konkordat bi naj jim omogočil sredstva, da bi mogli voditi klerikalno politiko tudi takrat, kadar bi ne bili na vladi. Izvzetej vseh cerkvenih posestev iz agrarne reforme, poklon verskega zaklada — vse to predstavlja ogromne kapitale, ki donajajo na leto milijonske čiste donose. Če se vpošteva, da obsegajo posestva verskega zaklada v Dravski banovini preko 128.000 ha in to večinoma prvovrstnega gozda, potem je več kot previdno, če se ceni letni čisti donos teh posestev na najmanj 3 milijone dinarjev. In to je že lep denar, saj predstavlja letne 6% obresti od glavnice 50 milijonov dinarjev kot stalne in neuničljive obratne glavnice za provajanje klerikalne politike. Račun je nizek, kar bo priznal vsak strokovnjak, ki pozna gozdove verskega zaklada. Lahko bi navajali višje številke, pa so že to previdno izbrane številke dovolj visoke, da kažejo razloge vneme, s katero se potegujejo naši klerikalci ravno za ta konkordat. Omenjamo, da tega ni odredil noben izmed prejšnjih načrtov, zlasti ne načrt konkordata iz leta 1931., ki se je sestavljal s sodelovanjem blagopokojnega Kralja Aleksandra I. Uedinitelja.

Zaslepljeni po svoji partizanski, plemenski in verski zagrizenosti, domišljajoči se na svojo trenutno oblast so smatrali, da ni nikogar, ki bi jim lahko zmešal njihove štrene. Vedeli so sicer, da bo pravoslavna cerkev protestirala, toda kaj hoče »pravoslavni pop«! Vsa, zlasti mlajša katoliška duhovščina je vzgojena v ponosni samozavesti, da je prava samo rimokatoliška vera in da so vse druge, tudi krščanske vere krive. Povsod se lahko opaža, kako zaničljivo gleda katoliški duhovnik na svojega pravoslavnega duhovnega sobrata. Ne priznava mu kvalitete božjega služabnika, gleda v njem nekaj, kar je duševno manj vredno in česar vsled tega sploh ni treba vpoštevati.

Pa so se zmotili nosilci naše klerikalne politike, ki so ravno sedaj po veliki večini katoliški duhovniki. Doživeli so neprijetno presenečenje, ko se je tudi v tem primeru pokazalo, da je pravoslavna cerkev v resnici nacionalna ter resnična predstavnica vsega

Iskreno izjavljamo, da želimo temu režimu še nekaj mesecev življenja! Čeprav je mera polna, pa morajo spregledati vendar tudi oni, ki hodijo še sedaj okoli z zavezanimi očmi in se krčevito branijo, da bi jim kdo strgal obvezo, ki jim zabranjuje svobodno gledanje. Injekcija, ki sta jo dobila narod in država v obliki JRZ, je bila ena najtrašnejših, najopasnejših. Pa je hvala Bogu telo našega naroda toliko zdravo in odporno, da je premagalo tudi ta strup. Zadnje posledice te strupene injekcije preboleva naš narod sedaj, kot zadnji izpljunek kužnih bacilov, bo vrgel s sebe okove, ki mu jih je nadel ta režim. Zato pa naprej po začrtani poti! Klerikalci v svoj pogin, jugoslovenski nacionalisti pa tja h končani zmagi!

pravoslavnega dela našega naroda. Kot en mož se je postavila pravoslavna duhovščina okoli svojega oboževanega patrijarha Varnave, tej duhovščini so se pridružili enodušno vsi pravoslavni verniki, ki tvorijo v vprašanju tega konkordata enotno in za borbo do skrajnosti odločno več kot 7 milijonsko vojsko. Pravoslavnim bratom se je pridružil tudi velik del jugoslovenskih katolikov in tako lahko rečemo, da nima sedanji načrt konkordata zaslonbe druge kot v par stotisočih slovenskih klerikalcev. In radi teh naših klerikalcev, ki drve zaslepljeni za svojimi duhovniškimi in lajškiškimi političnimi voditelji, je bila zanešana v naš narod borba, ki je za vsako državo najbolj nevarna, to je borba med obstoječimi zakonito priznanimi veroizpovedmi.

Če je ta borba nevarna za narod in državo, pa je smrtonosna za politiko, ki jo izvajajo pod jugoslovensko krinko naši klerikalci. Ne more biti na vladi nikjer, pa tudi v Jugoslaviji ne človek, ki je zasovražen več kot 90% državljanom. Ne more se vzdržati niti v Jugoslaviji režim, ki je s svojim naravnost nerazumljivim postopanjem odbil od sebe ogromno večino državljanov in si napravil iz te večine svoje najhujše nasprotnike. Tu ne pomaga niti lansiranje lažnjivih vesti niti davljenje svobodnega tiska potom doslej še nikdar tako ostro izvajanih cenzurnih predpisov. »Ustmene novine« delujejo in ustmene novine so tem bolj opasne, čim manjša je svoboda. Že stari srbski knez Miloš je povedal staro resnico, da je narod najbolj nevaren takrat, kadar molči, ker nima prilike svobodnega izražanja svojih misli in nazorov. Danes take prilike ni!

In tako se potaplja brod, ki se je pojavil na obzorju naše notranje politike kot brod, ki prinaša pomirjenje strasti, srečo in blagostanje. Če je koga prevarala zunanja natičkanost tega broda, se je spametoval in strčil, čim je pogledal v njegovo notranjost. Kapetani so hoteli s tem brodom razbiti jugoslovenski narod ter si ga zaslužniti. Toda brod je bil pre slab za odločilni sunek, zaletel se je v skalo, dobil luknje in sedaj se potaplja nevdržno. Kako dolgo se bo to potapljanje še lahko maskiralo z umetno meglo laži in nasilja, to ne pride v poštev. Glavno je, da tone brod, ki si je tako neupravičeno nadel jugoslovenske barve in da tone ta brod vsled tega, ker ni bil jugoslovenski, marveč sestavljen iz ostankov starih plemenskih bark. Tako bo tudi zgodovina tega broda pokazala večn resnico, da se ne da vladati naroda in države s pomočjo laži in nasilja in da se ne da voditi jugoslovenske politike drugače kot po tiru jugoslovenskega narodnega edinstva. Brod JRZ tone in ne bo nikogar, ki bi položil venec na mesto, kjer bo našlo to skrupulo svoj večni nepokoj.

Prevelika naglica...

Našim klerikalcem je popolnoma vseeno, ali bo konkordat sprejet ali ne. Zlasti jim ni ležeče niti najmanj na oni določbi konkordata, ki pravi, da preide uprava verskega zaklada iz rok države na pristojne škofe. Kar poslušajte jih, kako zatrjujejo, da kaj takega niso nikdar hoteli in da je bil vražji Jeftić tisti, ki je proti njihovi volji spravil to točko v konkordat. Čudno pa je, zakaj opozarja naš ordinarjat že sedaj državno upravo verskega zaklada, naj ne sklepa glede gozdov verskega zaklada nobenih dolgoročnih pogodb! Pa ima gospoda potem vendarle nek interes na tej stvari in ji ta Jeftićeva »poda« ni ravno nesimpatična. Več enkrat pozneje, ko bo tudi ta konkordat počival svoje večno spanje, Prevelika naglica nikoli ni dobra.

Prispevajte za borbeni tiskovni sklad „Pohoda“

Vsem dosedanjim darovalcem za skupni znesek Din 4.380 najlepša hvala!

Vodstvo Narodne Odrbane razpuščeno

Dne 2. IX. t. l. je izdala Uprava mesta Beograda odlok, da se razreši svojih funkcij Središnji odbor, Nadzorni odbor in Plenum NO v Beogradu, sočasno pa je bil postavljen komisar v osebi vpokojenega divizijskega generala Mihajlovića. Ta vest ni presenetila nikogar. Dne 15. VIII. t. l. je bil namreč predsednik Ilija Trifunović-Vojvoda Birčanin, znani borec za osvobodjenje in ujedinjenje, imetnik najvišjih vojniških odlikovanj in enoroki invalid, ki živi danes le od skromne kapetanske pokojnine, od iste oblasti obsojen na 20 dni zapore radi govora, ki ga o priliki pogreba blagopokojnega patrijarha Varnave ni govoril samo v imenu Narodne Odrbane, marveč v imenu 105 nacionalnih, socialnih, kulturnih in viteških organizacij beograjskih. Zaporno kazen je moral nastopiti takoj, čim mu je bila objavljena, zaprt je bil v celici skupaj z 8 komunisti. Pa so ti komunisti pokazali, da znajo bolje ceniti prošlost in sedanost Ilije Ž. Trifunovića kot oni, ki so v to poklicani. Izkazovali so mu v skupnem zaporu vse mogoče pozornosti in ljubeznivosti!

Že po 12 dneh zapore je bil Vojvoda Birčanin izpuščen. Milostno mu je bilo podeljenih ostalih 8 dni, čeprav ni prosil niti sam za tako milost. Očividno so bili merodajni višji obziri! Zato ni bil nihče začuden, ko je sledil ukrep od 2. IX. 1937, ki predstavlja zgodovinski datum v razvoju jugoslovenske misli. Kajti od trenutka, ko je bila Narodna

Odrbana v jeseni 1908 ustanovljena, ni bilo vlade, ni bilo režima, ki bi se bil drznil posegati v to legendarno organizacijo, ki je danes potrebna bolj kot kdaj. Pač! Črnozolta dvo-glava monarhija je zahtevala v svojem ultimatumu od 23. VII. 1914 pod točko 2., da mora vlada kraljevine Srbije »takoj razpustiti Narodno Odrbano ter konfiscirati vsa njena sredstva za propagando«, ker se »iz preiskave v Sarajevu vidi, da je bil skovan zločin v Beogradu in da so dobili zarotniki orožje od častnikov in uradnikov Narodne Odrbane«. Kakšna je bila usoda tega ultimatumu in kaj je doživela monarhija, ki se je drznila staviti ta ultimatum, to spada že v prošlost, o tem ni treba razpravljati.

Časi se ponavljajo, ker pač žive še danes ljudje, ki se ne morejo znebiti okov svoje suženjske, črnozoltne prošlosti. Kako je nacionalna javnost sprejela ta ukrep jugoslovenske oblasti, to dokazuje najlepše brzojav, s katerim je častital generalu Mihajloviću o priliki njegovega imenovanja za komisarja NO njegov prijatelj Velimir Jojić, gimnazijski ravnatelj v p. in narodni poslanik v Peći. Brzojav se glasi:

»Čestitam ti položaj, za kojim je uvijek čestno djeneral Potiorek. Bravo djenerale!«

Mislimo, da boljše ni mogel nihče karakterizirati tega ukrepa jugoslovenske oblasti in tudi nam ni treba dodati niti besedice več k temu brzojavu.

V borbi proti konkordatu

Jugoslovenski narod
prisega zvestobo Kralju in narodnem edinstvu

Odprto pismo pravoslavnega škofa Nikolaja ministru notranjih zadev Dr. Antonu Korošču

Gospod minister!

Ko so krvavi rimski cesarji preganjali z ognjem in mečem kristjane, so pisali apologeti naše slavne vere tem cesarjem pisma ter jim dostojanstveno in objektivno dokazovali, da rimski državi ne grozi nevarnost od kristjanov, pač pa od brezbožnikov. Preganjanja, ki jih izvajate Vi tekom poslednjih tednov s pomočjo svojih organov proti pravoslavni cerkvi »v zaščito države«, nalagajo tudi meni častno dolžnost, da se javim pred Vami kot škof in apologet te preganjane cerkve.

Razlika med tedanjimi in sedanjimi prilikami je zelo velika. Rimski država je bila ustvarjena na poganski, idolski religiji, rimski cesarji so preganjali krščanstvo kot nekaj za njih novega in nevarnega, kar se jim je predstavljalo kot nevarnost za državo. Naša država pa je stvorila duhovno in dejansko pravoslavna, samostojna in narodna cerkev, kar mora biti znano tudi Vam. In Vi ste pričeli preganjati mater, da bi zaščitili hčer! Ves svet stoji zaprepasčen pred Vašim izumom, da preti hčerki nevarnost s strani roditeljske matere in pred Vašimi velikimi napori, da zaščitite hčerko pred njeno roditeljsko!

Ko so 19. VII. t. l. napadli Vaši žandarji kot volkovi mirno pravoslavno procesijo pred Saborno cerkvijo v Beogradu; ko so z neronsko brezdušnostjo pretepali narod, ki je pri-

šel golorok k procesiji, narodne poslance, škofo in duhovnike; ko so z odpadniško mržnjo trgali cerkvene zastave, lomili križe in trgali duhovniške ornate; ko so obsuli s psovskimi pravoslavne in srbske svetinje in ko ste odredili prepoved procesije v Vrnjački Banji — takrat sem Vam poslal protestni brzojav, na katerega mi niste izvolili dati odgovora. Bili ste pač zaposleni. Očividno ste se bavili s sestavljanjem demantija one cesarsko-poganske krvave scene v prestolnici, v kateri živi preko dvesto tisoč pravoslavnih duš, pa predstavlja samo krvavi uvod v nadaljne pregovore božje cerkve in njenih vernikov. Prelita je kri v Sarajevu in v drugih krajih. Odpuščajo se iz službe majhni uradniki, ki so si drznili čeprav le na štiri oči reči karkoli proti tej veliki krivici, nazvani s sladkim imenom »konkordat«. Prepoveduje se celo izgovarjati to besedo. Vi ste jo stavili na indeks v Jugoslaviji. Rimski kurija stavlja na indeks knjige. Vi ste nadkrilili rimsko kurijo, kajti Vi stavljate na indeks celo besede!

Z zatretjem svobode govora in pisave želite zamašiti narodu usta; s tem pa dokazujete, da ste mnogo slabši kot oni krmečki srbski knez, ki je rekel, da je narod najbolj nevaren takrat, kadar se ga prisili k molku.

Poleg tega Vam moram naštetih še vse slušaje preganjanja v moji žički škofiji, ki so se dogodili od smrti blaženo-pokojnega Patrijarha Varnave do danes:

Duhovnik Velimir Slavković, predstojnik cerkve v Brusu, je bil od Vaše policije kaznovan na 10 dni zapore samo zato, ker je izvešil na cerkvi črno zastavo in udarjal na leseno ploščo. Ta duhoven spada med najboljše duhovnike tega kraja. Njegovo aretacijo moram smatrati za aretacijo svojo, kajti on je izvršil le to, kar sem mu ukazal jaz.

Duhovniki Mijodrag in Milan Djordjević, Stevan Melentijević in Radisav Petaković iz Račankega sreza so bili preganjani; zasliševani in na vse mogoče načine terorizirani, nad ostalimi duhovniki istega sreza pa se izvaja teror z najogabnejšimi pretnjami.

Narodu iz okolice Bajine bašte je bil zabranjen prihod v ta kraj na svečanost posvetitve zvonika na Iljin-dan.

Vaši organi trgajo osmrtna oznanila Našega patrijarha, prilepljena na cerkvena vrata, kar se je dogodilo v vasi Rataj.

Vaši organi ukazujejo, da se morajo še pred potekom štirideset dni od smrti Patrijarha odstraniti črne zastave s hiš in občinskih sodišč v krajih, kjer živi izključno pravoslavni narod, da celo sami odstranjujejo po noči te zastave, kar se je zgodilo v vasi Medvedji. Tako postopanje globoko žali in razburja naš pravoslavni narod, ki žaluje skozi 40 dni tudi za najnavadnejšimi ranjaki.

V moravičkem srezu zapirajo Vaši organi ljudi neprestano samo radi govora in razgovora o oni prepovedani besedi, ki ste jo stavili na indeks Vi.

Vi ste izdali številne naređbe policijskim oblastem, da nadzirajo pravoslavne duhovnike, njih kretanje, sestajanje, dopisovanje in razgovore in še drugo, kar dejansko znači, da je postavljeno pravoslavno duhovništvo v tej državi, za katero je ono žrtvovalo polovico svojih tovarišev v borbah za osvobodjenje, pod policijsko nadzorstvo. To pa je ukrep, ki se ga uporablja le za protidržavne in kriminalne tipe. Sreča je le ta, da so policijski uradniki večinoma narodni ljudje, ljudje z dušo in rodoljubjem, pa občutijo burjo narodnega gnjeva proti oni veliki krivici, koje ime ste stavili na indeks Vi, ter nočejo preganjati svetosavske cerkve v oni meri, kot bi to hoteli Vi.

K vsemu temu prihajajo še grožnje. Grožnje duhovnikom in vsem nasprotnikom one velike krivice, so postale običajna in vsakdanja stvar. Tudi se vsipajo klevete in laži kot dež na srbsko pravoslavno cerkev ustmeno in v tisku.

In tako je velika krivica ali kakor jo nazivajo Vi z latinskimi imenom »konkordat« že pred svojim končnim uzakonjenjem izrodila šibo, muke, kri, solze, ječe, teror in nebroj drugih telesnih in duševnih bolesti pravoslavnemu narodu in duhovništvu, kakor čujem, pa tudi mnogim našim katoliškim bratom v tej državi. To je jasan dokaz, da gre za nepravilno in od Boga neblagoslovljeno delo. Ves narod se začuden sprašuje: Če so sadovi konkordata tako bolešni in težki že sedaj, ko še ni uzakonjen, kakšni bodo šele potem, kadar bo po izglasovanju v senatu postal zakon?

V vseh teh preganjanjih najdemo mi, pravoslavni, tolažbo v besedah Odršenika: Ne bojte se onih, ki ubijajo telo, kajti duše ubiti ne morejo! Kot člani najstarejše krščanske cerkve, nosilke apostolske vere, najdemo tolažbo tudi v nešteti borbah naše Cerkve skozi devetnajst stoletij, ki so se slej ali prej vse zaključile s triumfom te vere in te Cerkve. Tolažbo nam daje tudi mučeniška zgodovina naše nacionalne srbske cerkve, katero so stoletna preganjanja in mučenja samo krepila in vodila od slave do slave. In naposled nam prihaja v naših današnjih bolešnih in nevoljnih velika tolažba od onih naših bratov Slovencev, ki nam izražajo svoje sočutje, svoje simpatije.

Bog naj jim s svojo dobroto plača to njihovo dobro delo.

Vse te tolažbe krepke našo hrabrost in silo ter bomo vzdržali tudi nove muke, ki nam jih pripravljate Vi. Boli me samo, ker padajo te muke na majhne uradnike, kmete, obrtnike in duhovnike, ki imajo družine, čeprav vem in verujem, da jim bo živi Bog stokrat plačal in pozlatil njihove rane. Za nje Vas prosim. Te male pustite v miru. Udarite po nas, pravoslavnih škofih, če smatrate, da smo krivi. Udarite nas, samo onim prizanesite. Vemo, da ni takih muk, ki bi nam jih mogli napraviti Vi, pa jih nista Turčija in Avstrija že preizkusili na naših očetih in tudi na nekaterih od nas, ki še živimo. Gotovo ne morete najti bolj blagovščnega izgovora za preganjanje pravoslavnih kristjanov kot je »odbrana države«, izgovor, ki ga je uporabil Pilat napram Gospodu Kristusu in ki so ga uporabili vsi sovražniki krščanstva od apostolskih časov

do današnjih dni. Ta sicer blagglasni, toda ceneni izgovor tudi danes najboljšje drži. Na žalost branite tudi Vi državo s tem izgovorom pred onimi, ki so glavna obramba države.

Čudim se le, da ste pozabili zgodovino Cerkve, ki kaže na vsaki svoji strani, da so imela preganjanja vedno dva uspeha: slavo preganjanim in propast preganjancev. Preganjanim so odprta vrata Raja, preganjalcem pa vrata Pekla. Ko je modri naš narod rekel, da »ima vsaka palica dva kraja«, ni niti slutil, da je izrekel s temi kratkimi besedami prav za prav zgodovino Kristusove cerkve vseh vekov.

Ko vas prosim, da prenehate s preganjanjem pravoslavne sirotinje, molim sočasno k Bogu za Vašo dušo, ker čutim, da ste z dosežnim postopanjem užalili Boga in privedli svojo dušo tik do pekla. Dolžan sem v tem tragičnem času izpolniti besedo Kristusa: Mohte k Bogu za one, ki vas preganjajo! Bog mi je priča, da izjavljam to popolnoma iskreno, brez vsake zlobe ali mržnje napram Vaši osebi. Kajti priznam, da sem bil eden od onih Srbov, ki so imeli polno občudovanje do Vaše osebe v gotovih sijajnih trenutkih Vašega življenja n. pr. tedaj, ko ste v dunajskem državnem zboru dvignili svoj glas proti tiraniji avstrijski za svobodo Južnih Slovanov. Takrat nisem niti slutil, da Vam bom moral 1937. leta jaz govoriti tako, kot ste Vi takrat govorili nasilni dunajski gospodi. Od sreča bi želel, da Vaša duša ne propade, marveč da se reši. To je dolžnost vsakega kristjana napram vsakemu kristjanu. Zvedel sem, da polagate tudi Vi važnost na rešitev svoje duše. Radi tega — tako sem ališal — darujte vsako nedeljo mašo in zavžite kri Kristusovo. Toda jaz kličem k Bogu in sprašujem: Veliki Bog, kaj koristi človeku, če pije v Tvojem hramu kri Tvojega edinorojenega Sina, pred Tvojim hramom pa preliva kri svojih bratov?

S spoštovanjem

Episkop Nikolaj

Avgusta 1937 v manastiru Žiči.

Svoboda tiska je umska kuga...

Tako se glasi eno izmed načel Katoliške akcije, tega načela se drže očividno gg. doktor Korošec, dr. Krek in dr. Natlačen, vsaj kar se tiče »Pohoda«. Ker si je drznil »Pohod« napisati parkrat odkrito resnico in izraziti to, kar misli v Dravski banovini ogromna večina ne samo nacionalistov, marveč sploh vseh treznih ljudi, mu je bila s strani kraljeve banske uprave odvzeta preventivna cenzura. To znači, da ga sme pristojno Sreško načelstvo v Kamniku cenzurirati šele potem, ko je že natiskan in oddan na pošto, pa se potem zapleni vsa naklada, če ni vse zapisano tako, kot odgovarja klerikalnim željam in načrtom. Kdor išče, ta najde. In ni vrag, da bi se ne našlo kakakega greha v »Pohodu«!

Kljub temu so vztrajali idealisti, ki sedaj že čisto leto mučijo muke z izdajanjem »Pohoda« in šli svojo pot dalje. Posledica je bila, da stoji sedaj pod najstrožjim nadzorstvom celo tiskarna, v kateri se »Pohod« tiska. Veak dan po večkrat pride v njo orožnik pogledat, ali se »Pohod« že tiska ali ne, da so merodajni pravočasno obveščeni, kdaj bo šel »Pohod« v svet. Čeprav nam laska ta izredna pozornost, ki je vsaj pri nas ni bil deležen, kolikor nam je znano, še noben list, moramo le vprašati navedene tri gospode, če mislijo, da jim je njihova sedanja oblast dana od Boga, da bo torej trajala večno. Mi za svojo osebo smo prepričani, da jim je dana samo od tako minljive in piskave tvorbe kot je JRZ, ki bo slej ali prej, najbrž pa prav kmalu zamenjana z drugimi črkami. Kaj potem, gospodje? Ali se ne zavedate pravilnosti izreka, da ima vsaka palica dva konca?

Sicer pa: Kje ste bili vi vsi, ko je jugoslovenska misel že gorela v srechih takratne naše mladine. Bili ste njeni nasprotniki takrat, pa je kljub temu in celo ravno vsled tega zmagala. Nasprotujete ji danes, pa živi in se širi ter bo živela, ko vaših imen že davno ne bo omenjal nihče. Mi, jugoslovenski nacionalisti, nismo plačanci, katerim je treba podpor iz raznih fondov. Vse kar smo in vse kar predstavljamo, smo ustvarili sami brez vas in preko vas. Ni nas zatrla vatikanska Avstrija, pa nas ne bo zatrla vatikanska Katoliška akcija. Zdravo in na svidenje!

»POHOD« ŽIVI SAMO OD NAROČNINE!

PORAVNAJTE NAROČNINO!

KDOR NEREDNO PLACUJE NAROČNINO,
TA NAMENOMA UNIČUJE NAŠ LIST!

PRIDOBIVAJTE NOVIH NAROČNIKOV

Quo vadis Jugoslavija?

V svoji nastopni izjavi se je označila današnja vlada kot vlada, ki naj pomiri razpaljeno politično in plemensko strasti. Mislimo, da označimo lahko popolni neuspeh te naloge, ki si jo je vlada naložila, s kratko ugotovitvijo, da notranje prilike v naši državi še nikdar niso bile tako strašno zamotane in da

strasti še nikdar niso bile tako grozno razbičane kot danes, ko izvršuje ta vlada že več kot dve leti svojo nalogo! Da se nam ne bo očitalo, da gledamo le z ozkega stališča v Dravski banovini in da imamo pred očmi le naše klerikalce, naj začenem predvsem z drugimi predeli naše države.

Razmere na Hrvaškem

Hrvatsko vprašanje je obstajalo že pri nastopu današnje vlade. Kaj se je doslej storilo za rešitev tega vprašanja in kaj se je doseglo? Če omenimo sestanek med dr. Stojadinovićem in dr. Mačkom v Brežicah, potem je s tem izčrpan ves program pomirjevalnega dela današnje vlade na Hrvaškem. Če romajo levčarski elementi slovenskega dela JRZ k doktorju Mačku, se o tem pač ne izplača pisariti. To je le dokaz, da imajo naši klerikalci v ognju vedno vsaj po dve železi, na kar smo mi Slovenci itak že vajeni. Sestanek dr. Stojadinovića in dr. Mačka je ostal brezploden ter je rodil le ta sporazum, da sta oba, doktor Stojadinović in dr. Maček, pokazala po sestanku novinarjem »zadovoljne« oblike. Kako pa je sicer na Hrvaškem danes?

Kratko ugotovimo, da državna oblast kraljevine Jugoslavije na ozemlju Hrvaške sploh več ne obstoja. Dr. Maček je danes nekronani kralj vseh Hrvatov, ki je že razdelil svojo državo na Bansko Hrvatsko, Dalmatinsko Hrvatsko in Bosansko Hrvatsko, ima v Seljački zaščiti svojo organizirano vojsko, odklanja izvrševanje vsakih navodil »tujec« jugoslovenske vlade ter zavaja naše hrvatske brate v skrajno sovražnost proti kraljevini Jugoslaviji. Naše orožništvo stoji popolnoma pasivno ob strani ter ne uživa med Hrvati nobenega respekta. Hrvatski kmet ne plačuje več davkov, oblast se jih ne upa izterjevati, ker pride takoj do oboroženih konfliktov. Srbi in Slovenci smo za Hrvate tujci, ki jih je treba na vsakem koraku sramotiti z najpoddlejimi psovki in ter obmetavati z gnilimi jajci in kamenjem.

Ali si morete misliti, da državna oblast ne ukrene ničesar, čeprav se prepevajo po vseh krajih Mačkovega kraljestva naravnost strahotne pesmi, ki sramote blagopokojnega Kralja in slavo Njegove morilce, groze s smrtjo mlademu našemu Vladarju ter psujejo njegovo vzvišeno Mater. »Daj mi puško od tri metra — da ubijem Kralja Petra« — tako se prepeva danes po Hrvaškem sredi kraljevine Jugoslavije, gorje onemu predstavniku državne oblasti, ki hoče zaščititi avtoriteto države in naše narodne dinastije. Izpostavljen je srdno razbesnela naroda ter poleg tega kaznovan od svojih nadrejenih oblasti!

Srbi se sploh več ne upajo na Hrvaško Primorje. Ze letos so prišli letovat le še v južno-dalmatinska kopališča. Toda tudi tu je zmagala letos plemenska strast, tudi tu so bili Srbi letos psovani z najpoddlejimi psovki in jim preostane za bodoče le še naše obrežje južno Dubrovnik. Nič zato, če ubijajo Hrvatje svoje lastne kraje, ki žive le od tujkega prometa, prvo je hrvatska zastava, vse drugo je stranskega pomena! Pred par tedni so doživeli pravoslavni škofje in duhovniki iz bratske Čehoslovaške, ko so šli v spremstvu nekaterih domačih pravoslavni duhovnikov po naših otokih, sprejem, ki bi ga ne doživeli niti med divjaki. Ko je hotela ladja, na kateri

so se vozili, pristati v Visu, je to preprečila nahujšana hrvatska masa, ki je metala na te naše goste in druge tujce za otročjo glavo debelo kamenje. Ko so hoteli mornarji z vrvmi pritruditi ladjo k obali, je nahujšana masa s sekirami presekala vrvi. Sredi te mase so stali domači katoliški duhovniki in jo hujskali. V bližini so bili sicer trije orožniki; v strahu za svoje lastno življenje so morali ostati čisto pasivni. Ko je hotel lučki kapetan intervenirati, ga je vrgla masa v morje!

Isto so doživeli ti naši gostje v Komiži. Tu so sicer izstopili, toda masa jih je sprejela z gnilimi jajci in paradižniki ter bruhala proti njim najpoddlejše psovke. Kakšne vtise odnašajo iz naše države naši gostje in vsi oni tujci, ki prihajajo k nam letovat, pa so izpostavljeni plemensko nahujskani masi, ki gospodari neovirano po svoji svobodni volji in po direktivah svojih veleizdajalskih in zločinskih voditeljev?

Če bi hoteli navajati take in podobne dogodke na Hrvaškem, bi morali izdati debelo knjigo. Vendar zadošča dogodek, ki se je izvršil 15. VIII. t. l. v Zagrebu ob priliki Gasilskega kongresa. V navzočnosti inozemskih gasilskih zastopnikov, v navzočnosti predstavnikov naših najvišjih oblasti in v navzočnosti predstavnikov naše Jugoslovenske gasilske zveze je zastopnik hrvatskih gasilcev izjavil, da ukinjajo hrvatski gasilci vsako zvezo z Jugoslovensko gasilsko zvezo, odstranijo vse znake te gasilske zveze, ne sodelujejo pri nadaljnjih posvetovanjih jugoslovenskega gasilstva, marveč se sestanejo sami ter bodo sami sklepali o organizaciji hrvatskega gasilstva, ki priznava le dr. Mačka kot edinega vodjo! To je popolnoma jasno gaženje obstoječega zakona, to je popolnoma odkrit upor Hrvatov proti kraljevini Jugoslaviji! Vse to se je zgodilo po skrbni pripravi, vse to se je zgodilo pred očmi vsega sveta. Na Hrvaškem torej ni več kraljevine Jugoslavije, na Hrvaškem ni več dinastije Karadjordjevičev, tam obstoja le še dr. Maček, samo on predstavlja Hrvate, samo njega priznava »Hrvatski narod«. Kaj strašnejšega si pač ni mogoče misliti. Prepričani smo, da ne bi mogel g. minister dr. Korošec na kako tozadevno interpelacijo odgovoriti tudi sedaj tako, kot je odgovoril letos spomladi na interpelacijo o Seljački zaščiti, ko je rekel, da je Seljačka zaščita povsem zakonita organizacija in da obstojajo vse garancije, da se ne bo kršil zakon. Pa je le nastopila ta Zaščita na letošnji rojstni dan doktorja Mačka kot čisto vojaška formacija, ki jo je dr. Maček pozdravil s pozdravom: »Vera u Boga« ter dobil odzdrav: »Seljačka sloga.« Kakšen mora biti potem sporazum med srbijskimi opozicijo in Hrvati, o katerem se ravno sedaj toliko piše! Če je res pristal nanj dr. Maček, potem to ne more biti le sporazum o »složeni državi«, marveč sporazum o likvidaciji Jugoslavije!

Stanje med srbskimi brati

Stanje med srbskim delom našega naroda je bilo do zadnjih časov še vsaj navidez zadovoljivo. Naši srbski bratje ne trpe prav nič manj kot mi vsled posledic slabega gospodarstva in pretiranega obdavečevanja. Kdor pozna razmere, v katerih žive danes ogromni predeli bivše Srbije, ta pozna tudi bedo srbskega seljaka. Toda Srbi so državotvorni in znajo prenašati tudi najhujše, ne da bi vsled tega zasovražili svojo lastno državo. Čeprav so dejansko oni s svojimi legendarnimi žrtvami stvorili to našo državo, so se mirno uklonili volji blagopokojnega Kralja ter se odrekli svoji lastni državi, svojim s slavo ovenčanim nacionalnim zastavam ter sprejeli novo jugoslovensko državno zastavo. Večkrat so poskušali razni politični hohštapljerji zanesiti tudi med nje plemensko borbo. Srbski del našega naroda je vse te poskuse odločno zavrnil, on se še danes oklepa naše jugoslovenske državne zastave. Srbske zastave se ne vidi nikjer več, celo na zasebnih zabavah se vidi le jugoslovenska trobojka. Na pogrebu rankega patrijarha Varnave je bila le ena srbska zastava, in sicer oficijelna zastava Srbske pravoslavne cerkve. Vse druge so bile jugoslovenske! (Kaj pa pri nas pri pogrebu Dolinarja in škofa Jegliča!)

Sedaj pa je tudi med Srbe vrženo najtežje razburjenje s konkordatom, ki je bil predmet poslednjega glasovanja v naši Narodni skup-

ščini! O tem konkordatu pozneje. Danes se očita Srbski pravoslavni cerkvi, da se bori za svojo nadoblast v Jugoslaviji, pa se prezre, da do danes ta cerkev ni še nikdar in nikjer nastopila na način, ki bi značilno kako nestrpnost oziroma željo za nadvlado na njeni strani. Ranjki patrijarh Varnava je bil brez dvoma dober Jugosloven ter je vedno in povsod z besedo in dejanjem propovedoval geslo »Brat mi mio koje vere bio!«. Mi vsi vemo, da je bila Srbska pravoslavna cerkev prav do zadnjih dni skrajno rezervirana in ni posegala nikdar med katoliške vernike, ni med njimi nikdar in nikjer vršila nobene akcije, ki bi bila naperjena proti kakim drugi, zlasti rimokatoliški veri in cerkvi ter bla za pridobivanjem pripadnikov drugih ver. Srbska pravoslavna cerkev nam je nudila prav do zadnjih dogodkov, lahko rečemo, da sramotnega dogodka od 19. VII. t. l., ko je žandarmerija napadla njeno cerkveno procesijo, namenjeno molitvi za zdravje umirajočega patrijarha Varnave naravnost vzor zdržnosti in trpnosti, ki sta Jugoslaviji kot versko mešani državi tako potrebni. Pri tem ne smemo pozabiti, da je bila Srbska pravoslavna cerkev prav do osvojenja dejanske državne cerkev, uživala torej v predvojni Srbiji privilegiran in monopoliziran položaj, kateremu se je po osvobojenju brez vsakih pomislekov odpovedala, da ne nastanejo napetosti med posameznimi ve-

rami v novo nastali kraljevini Jugoslaviji. — Odkod torej naenkrat preokret, radi katerega očitajo današnji režimovci, zlasti naši klerikalci, Srbski pravoslavni cerkvi in njenemu Sv. Sinodu, da posega v dnevno politiko, da vodi borbo proti današnjemu režimu in da se hoče polastiti nadvlade v naši državi tudi v čisto političnih zadevah? Že od prvega trenutka, ko je ranjki patrijarh Varnava legel na smrtno posteljo, je bil ves pravoslavni del našega naroda prepričan, da je bil patrijarh zastrupljen. To prepričanje pravoslavni vernikov je tako globoko, da mu ga ne more vzeti noben komunike, to prepričanje mu je poslednji komunike vlade še podkrepil. Saj vlada v tem komuniku sama priznava, da je dobil ranjki patrijarh potom hrane v sebi oni trup, ki je prežgodaj končal njegovo v verskem in nacionalnem pogledu vzorno življenje!

Razumljivo je postal pravoslavni del našega naroda vsled tega razburjen in ogorčen! Ranjki patrijarh Varnava je postal v njegovih očeh mučenik in svetnik, okoli njega in njegove najbližje okolice se je strnil pravoslavni narod v zavesti, da gre za borbo, ki zahteva sodelovanje vsega naroda. To ogorčenje je postajalo vedno večje, ker je bila današnja vlada tako trmasta in neuvidevna, da je zahtevala ravno v dneh smrtnih borbe rankega patrijarha izglasovanje konkordata od Narodne skupščine. Borba, ki se je vodila v skupščini med pristaši in nasprotniki konkordata, je odjeknila med narodom, ki je začel označevati vsakega zagovornika konkordata kot sovražnika Srbske pravoslavne cerkve in hlapeca rimskega Vatikana. In tako je prišel 19. VII. t. l., ko so pravoslavni škofje odredili javne molitve za ozdravljenje rankega patrijarha ter določili, da gre cerkvena procesija od Saborne cerkve do cerkve Sv. Save. Zakaj je Uprava Beograda zabilagala to procesijo, zakaj je s tem višala ogorčenost in razdraženost pravoslavni vernikov do skrajnosti, to je vprašanje, na katero ne ve nihče pametnega odgovora. S svojim velikim aparatom policije in žandarmerije je mogla Uprava grada Beograda ukreniti vse potrebno, da bi bila potekla procesija v resnici kot strogo cerkvena, verska prireditve, mogla bi bila prepričati vsak tudi najmanjši poizkus zlorabljanja te cerkvene prireditve v politične svrhe! Prepoved te procesije je izbila sodu dno, kljub pomirljivim besedam nekaterih cerkvenih knezov pravoslavne cerkve se je formirala povorka, kateri so šli na čelu številni pravoslavni duhovniki s škofom Simeonom. Kaj je sledilo, to ve vsak, kdor čita inozemske liste, zlasti francoske in angleške, ki so prinesli že drugi dan, 20. 7. t. l., originalne pometke spopadov na beograjskih ulicah. In že naslednjega dne je izdala beograjska policija obvestilo, da ni bil niti eden od demonstrantov ranjen od policije in da se je tudi škof Simeon poškodoval sam, ko je mahal okoli sebe s svojim škofovskim križem! Avtentične slike v inozemskih listih pa so nazorno dokazovale resnico tega, kar je gledalo na lastne oči na tisoče Beograjčanov, da je namreč policija tolkla s pendreki in kopiti po ljudeh, da je dobil škof Simeon udarec po obrazu in več udarec po prsnem košu, utrpel pri tem zunanje poškodbe in lahek pretres možganov!

O dogodkih v pravoslavni predelih naše države se ne sme ničesar pisati. Le tu in tam se zve kaka malenkost, vsako točno poročilo prepriča cenzura, ki je tako strahovite nismo poznali niti v časih svetovne vojne. Kar pa poroča oficijelno glasilo režima »Samouprava« in po njem naš »Slovenec«, to je vse zavito in prikrojeno.

Dogodek v Sarajevu je sedaj že splošno znan. Pravoslavna masa je vrgla iz cerkvenega stolpa zvon, ki ga je podaril dotični cerkvi svojčas minister Kaludjerčić, ga naložila na voz in ga peljala v Sarajevu pred ministrovno hišo. V Sarajevu je masa narasla ter demoralizirala ministrovno hišo. Seveda je bilo pri tem nekaj mrtvih in ranjenih.

V Bijelini ob Drini je hotela masa svojega poslance Pantića, ko se je vrnil po izglasovanju konkordata domov, takoj napasti. Pomirila se je, ko je zvedela, da je Pantić zbežal nazaj v Beograd, sporočila pa je njegovi družini, da naj se v 14 dneh izseli tudi ona z vsem premoženjem in da naj vzame s seboj tudi na tamošnjem pokopališču zakopane kosti rankega Pantićevega očeta, ker bodo sicer oni razbili vse. Dne 9. VIII. t. l. je masa to svojo grožnjo tudi izvršila, uničila popolnoma poslopje Pantića, razbila je celo opeko na strehi. Žandarmerija je sicer streljala ter je bilo nekaj mrtvih in precej ranjenih, toda masa je pregazila tudi žandarmerijo. Dvanajst ur so trajale borbe po ulicah Bijeline, šele pozno v noči je nastopil mir.

Dogodki v Mladenovcu in Kragujevcu kažejo povsod isti značaj. Pravoslavni verniki

obračunavajo s svojimi pravoslavni ministri in poslanci, ki so glasovali za konkordat.

Znano je, da je Sv. Sinod soglasno izključil iz pravoslavne cerkve vse ministre in poslance, ki so se kakorkoli zalagali za konkordat. Vsled tega sta v današnji vladi le še dva pravoslavna ministra, t. j. minister vojske Marić in minister dvora Antić. Vsi drugi, s Stojadinovićem na čelu, so vrženi iz pravoslavne cerkve, za vse druge velja povelje, da ne smejo biti deležni nobenih cerkvenih opravil pravoslavne cerkve in da jih morajo tudi pravoslavni verniki povsod bojkotirati. Sedaj govore, da je ta ukrep sv. Sinode protizakonit in protiusstaven! Dobro, recimo, da imajo prav, toda kako si naj pomagajo! Sv. Sinod je vrhovna instanca pravoslavne cerkve, ki odloča končnojavno, poleg tega pa je izvišil sv. Sinod z izključitvijo teh pravoslavni ministrov in poslancev le to, kar je naravnost želel in pričakoval pravoslavni del našega naroda, predvsem pravoslavni seljak, ki predstavlja jedro ne le pravoslavne cerkve, marveč tudi vsega našega naroda in naše države. Dejstvo je torej, da nima današnji režim nobenega političnega pravoslavnega ministra več — ministra vojske in dvora nista politična ministra — ter je že vsled tega položaj nevzdržen. Nevzdržen tembolj, ker režim nima upanja in možnosti, da bi stvar kako prekretnil v svoj prilogo.

Sv. Sinod vztraja na stališču, da do volitev novega patrijarha priti ne more in prišlo ne bo, dokler je na vladi današnji režim in z njim zlasti naši klerikalci z dr. Korošcem na čelu. Nihče ne more prisiliti pravoslavni škofov, da pristopijo k volitvi novega patrijarha in jih tudi nihče prisilil ne bo. Pravoslavni verniki stoji kompaktno okoli svojih škofov, vsi skupaj predstavljajo 7 milijonsko enoto, katere ni mogoče potisniti v stran, še manj pregaziti. Vlada je poskušala dobiti vpliv na posamezne škofo, da bi tako razbila enotnost, ki vlada med njimi. Polagala je zlasti veliko upanje na škofa Ireneja v Novem Sadu, ki je brat današnjega predsednika skupščine Čirića. Pa je doživela grenko razočaranje. Tudi škof Irenej je glasoval za izključitev ministrov in poslancev, s tem pa tudi za izključitev svojega lastnega brata iz pravoslavne cerkve. In je poleg tega izjavil, da bi pod nobenim pogojem ne sprejel kandidature za novega patrijarha!

Kako opasno je stanje, katero je današnji režim očitvidno po največji zaslugi svojih klerikalnih zaveznikov izzval, kaže dejstvo, da so številni pravoslavni orožniki sredi Beograda odvrgli orožje ter izjavili, da se nočejo boriti proti svojim pravoslavni bratom! Mi vsi vemo, kako skrajno disciplinirano in prvovrstno je naše orožništvo, kateremu je pripadla glavna naloga svoječasne pacifikacije južnih predelov naše države. Kdo bi si mogel kdaj misliti, da bo odpovedal pokorščino jugoslovenski orožnik! Pa se je to vendar zgodilo in sicer sredi naše prestolice v Beogradu. Človeka zazebe pri srcu, ko pomisli, kam vede vse to, kam bomo prišli, če se bo tudi naše orožništvo začelo ločiti v pravoslavno, katoliško in muslimansko!

In čemu vse to? Da se izglasuje in vzakoni konkordat v tej obliki, v kateri je bil predložen Narodni skupščini, v kateri naj bi bil predložen takoj tudi senatu, da bi postal nato s podpisom Kr. namestništva zakon.

Zakaj ravno ta konkordat?

Da mora priti do pogodbe med Vatikanom kot predstavnikom rimo-katoliške cerkve in našo državo, o tem ne more biti dvoma. Saj sta imeli celo mali predvojni kraljevini Srbija in Crna gora vsaka svoj konkordat z Vatikanom. Radi tega so se vršila še ponovna pogajanja med našimi vladami in Vatikanom ter imamo do danes v celem štiri načrte konkordata: prvega iz leta 1923., drugega iz leta 1925., tretjega iz leta 1931. in poslednjega iz leta 1935., ki naj bi postal sedaj zakon. V debati radi tega konkordata se čuje ponovno, da je tudi blagopokojni Kralj Aleksander hotel imeti konkordat. Razumljivo ga je hotel imeti, toda po svoji lastni besedi »Ne za vsako ceno«. Klicel je znanega francoskega strokovnjaka Šarla Loazoja, da bi mu dal primerna navodila in načrt iz leta 1931. je oni, o katerem se lahko reče, da je nastal s sodelovanjem blagopokojnega Kralja. Ni nam mogoče navajati podrobnosti, navedemo naj samo nekatere glavne točke.

1. Člen prvi projekta iz l. 1931. se glasi: »Katoliška vera se bo izvrševala v vseh obredih svobodno in javno v kraljevini Jugoslaviji.«

Člen prvi sedanjega projekta pa pravi: »Katoliški cerkvi se priznava za vsak njen

obred polna pravica, da vrši svobodno in javno svojo misijo v kraljevini Jugoslaviji.»

Primerjajte besedilo obeh načrtov, pa boste takoj opazili veliko razliko. Čemu beseda »misija« v sedanjem načrtu, ki je prejšnji načrt ne pozna? Čemu s to besedo izjavljati pravoslavne brate ter jih postavljati na položaj krivovercev, med katerimi vrši katoliška cerkev svoje misijske naloge!

2. Člen sedmga sedanjega projekta se glasi v prvem odstavku: »Ordinariji škofij bodo vršili svobodno svojo cerkveno jurisdikcijo in uživali vse pravice in prerogative odgovarjajoče njihovemu položaju, kot jim jih priznava kanonsko pravo. Vsi člani katoliškega duhovništva v njihovih škofijah so jim podrejeni v smislu cerkvenih kanonov.«

Člen sedem prejšnjega načrta pa se glasi kratko: »Nadškof in škofje imajo polno svobodo v izvrševanju svoje cerkvene službe in upravljanju svojih škofij. V mejah obstoječih zakonov uživajo vse pravice in vse pravice svojega položaja po redu, ki ga je odredila cerkev. Njim so podvrženi v njihovih škofijah vsi člani katoliškega duhovništva po kanonskih predpisih.«

Sedanji načrt priznava torej tuje kanonsko pravo na ozemlju naše države, priznava, da velja tuje, inozemsko pravo v mejah naše države, dočim je načrt iz leta 1931. izrecno poudaril, da odločajo naši državni zakoni.

3. Člen 10. sedanjega načrta pravi, da se morejo imenovati na mesta župnikov ali druga stalna dušebrižniška mesta »samo duhovniki — jugoslovenski podaniki —«, da pa se more radi posebnih okoliščin nastaviti na tako mesto tudi inozemski državljani, vendar se mora škof predhodno sporazumeti z našo vlado.

Člen 8. prejšnjega načrta pa določa, da more postati župnik »samo svečenik — jugoslovenski državljani —« ter ne dopušča od tega pravila nobene izjeme.

4. Načrt iz l. 1931. je v členu 9. izrecno določal: »Vrski redi in kongregacije, ki imajo svoje zavode in samostane v Jugoslaviji, ne morejo biti odvisni od svojih provincijalnih predstojnikov, če stanujejo ti v inozemstvu.« Te nujno potrebne določbe sedanjega načrta nima, marveč prevzema Vatikan le obvezo, da bo skrbel za to, da naši redi ne bodo spadali pod pokrajinske starišine, ki so v inozemstvu, pa dopušča tudi tozadevno posebne izjeme.

Načrt iz l. 1931. določa, da se bo vprašanje uvajanja novih redov in kongregacij reševalo sporazumno z našo vlado. Sedanji načrt pa pravi kratko: »Novim ustanovam, redovom in kongregacijam, uvedenim iz inozemstva, se bo priznala pravna osebnost po določbah občnega zakona!«

5. Člen 12. načrta iz l. 1931. določa, da morajo cerkvene oblasti takoj suspendirati vsakega redovnika in duhovnika, proti kateremu uvedejo pristojne državne oblasti kazensko preiskavo radi kakega zločina ali nečastnih dejanj. Sedanji načrt pa določa, da mora v tem primeru cerkveni predstojnik uvesti proti takemu duhovniku »odgovarjajoče kanonsko postopanje ter ga začasno suspendirati, če zahtevata to težina dotičnega slučaja in kanonsko pravo.« Torej zopet tu težiča sprememba v škodo avtoritete naših državnih oblasti in naših državnih zakonov, ki bi smeli izključno veljati na ozemlju naše države.

6. Načrt iz l. 1931. je v členu 14. izrecno izjavil možnost razlastitve cerkvenih posestev potom agrarne reforme. Sedanji načrt to možnost izključuje.

Člen 17. prejšnjega načrta pravi izrecno, da bo država še nadalje upravljala dohodke Verskega zaklada. Sedanji načrt pa pravi v členu 20., da upravljajo imovino Verskega zaklada izključno pristojni škofje! Državi je priznana le ta ugodnost, da vzame lahko taka posestva v zakup, in da ima celo prednost pred drugimi, toda le tedaj, če nudi vsaj toliko, kot nudi drugi najboljši ponudnik! In dohodki imovine Verskega zaklada z gozdov od ca. 130.000 ha površine znašajo letno tri milijone dinarjev, ki jih žrtvuje država za klerikalno politiko!

To so le kratke sličice največjih razlik, ki jih kaže tekst načrtov iz l. 1931. in l. 1935. Poudariti moramo, da načrt iz l. 1931. sploh ne omenja gotovih točk, ki so povzročile ravno največje razburjenje kot sestavni del načrta iz leta 1935. Tu sem spada pretirano vmešavanje katoliške duhovščine v naše šolstvo, tu sem spada določba o vojaški duhovščini, zlasti pa določba členu 34., ki se glasi: »Vlada bo skrbel, da se bo v državnih združenjih za telesno vzgojo spoštovala vera njihov katoliških članov ter načela in ustanove te vere. Kjer tvori moralna in kulturna vzgoja del ciljev državnih združenj za telesno vzgojo, ne sme biti v neskladu s katoliško doktrino. V teh združenjih bodo mogli katoliški duhovniki vršiti svoje versko misijo v korist katoliških članov. V ta namen morajo imeti dovoljenje svojega škofa in pristanek krajevnega odbora dotičnega združenja. Proti določbi krajevnega odbora je dopusten priziv na višjo upravo združenja.« In če še pripomnimo, da načrt iz l. 1931. sploh ne omenja katoliške akcije, dočim priznava sedanji načrt v čl. 34. katoliški cerkvi polno svobodo delo-

vanja na našem ozemlju, potem je za vsakega Jugoslavana tudi katoliške vere jasno, da posega sedanji načrt konkordata v suvereniteto naše države. Najboljši znanstveniki ugotavljajo, da takega konkordata niti apostolska in velekatoliška Avstrija Vatikanu nikdar ni dovolila, čeprav Avstrija ni bila versko mešana država.

Kaj pa znači konkordat za narodni jezik v katoliškem bogoslužju, o tem je bilo pisanega že mnogo ter je bil »Pohod« prvi list, ki je priobčil tozadevne dokumente in dokazal, da je vsako širjenje in novo uvajanje narodnega jezika v rimo-katoliške cerkve v naši državi nemogoče, ker sprejema tudi sedanji načrt konkordata v svoji prilogi principe, ki sta jih postavila Slovanom tako sovražno papeža Leon XIII. in Pij X. pod pritiskom nemškega protislovanskega Dunaja.

Podla laž je torej, če se trdi, da je tudi blagopokojni Kralj hotel sedanji konkordat. Načrt iz leta 1931. ne vsebuje nobenih za našo državo ponižujočih točk, pa niti za tega se ni mogel odločiti blagopokojni Kralj, tudi ta je ostal le na papirju. S tem v zvezi moramo pojasniti svojim prijateljem še neko drugo dejstvo, ki kaže vzroke odklonilnega stališča, ki ga je zavzela naša pravoslavna duhovščina z ranjnim patrijarhom Varnavom proti temu konkordatu.

Tekom razprave v Narodni skupščini si je dala vlada izglasovati tudi pooblastilo, da sme potom uredbe priznati Srbski pravoslavni cerkvi vse one bonitete, ki jih po tem konkordatu dobi rimska katoliška cerkev, pa jih pravoslavna še nima. Malo prej, predno je legal ranjki patrijarh Varnava na smrtno posteljo, ko je bil še popolnoma zdrav in v polni posesti svojih duševnih in telesnih sil, ga je posetil predsednik vlade dr. Stojadinović. Skušal je uplivati nanj, da bi opustil svoj odpor proti temu konkordatu ter uplival pomirjevalno na svojo duhovščino in svoje vernike. Tekom tega razgovora je dr. Stojadinović patrijarhu Varnavi podal obvezno izjavo, da bo priznala vlada tudi Srbski pravoslavni cerkvi vse one privilegije, ki jih po tem konkordatu dobi Vatikan. Zgodovinsko dejstvo je, da je ranjki patrijarh Varnava odločno zavrnil to ponudbo predsednika vlade ter mu izjavil: »Pravoslavna srbska cerkev se ne bori proti temu konkordatu iz kake zavisti ali nevoščljivosti napram rimo-katoliški cerkvi. Ona se bori proti temu konkordatu le

zato, ker priznava rimokatoliški cerkvi, ki ima svoj sedež v inozemstvu in jo vodijo inozemci, privilegije, ki so v nasprotju z obstoječo ustavo in obstoječimi državnimi zakoni ter kršijo suvereniteto naše države. Srbska pravoslavna cerkev pa je nacionalna cerkev. Ona živi in pade z jugoslovenskim narodom in jugoslovensko državo, vsled tega ne bi pod nobenim pogojem hotela dobiti in uživati privilegijev, ki kršijo suverenost naroda in države!« S tem je ranjki patrijarh Varnava v imenu celokupne pravoslavne cerkve jasno povedal, da se pravoslavna cerkev ne protivi zaključku konkordata, da pa odklanja ta načrt konkordata iz razlogov, ki jih je navedel in da se bo proti temu načrtu konkordata in iz teh razlogov borila do skrajnosti. Moramo priznati, da nam je odgovor ranjkega patrijarha Varnave imponiral in da je bil on v resnici mož na svojem mestu, v resnici iskren in brezpogojen Jugosloven, ki se je držal pravila, da je narod nad vse. Skoda, da je padel v sredi borbe, hvala Bogu pa, da živi njegov duh v njegovih duhovnih sobratih in v pravoslavnem delu našega naroda.

Da se razume ves naravnost strastni odpor proti temu konkordatu, moramo ugotoviti še eno dejstvo. Konkordat je ležal v miznici zunanega ministra dr. Stojadinovića od dneva, ko ga je podpisal takratni minister pravde dr. Auer. Nihče ni poznal njegove vsebine, nihče se mu vsled tega ni mogel upirati. Obrnavan je bil kot najstrožja tajnost, njegovo vsebino so poznali le katoliški škofje z dr. Korošcem, poleg tega dr. Stojadinović, naš poslanik pri Vatikanu Dučić in še nekateri vodilni uradniki v našem zunanem ministertvu. Po indiskreciji Vatikanskega poslanika Dučića se je pa zvedelo, da je naša država v prijateljskem paktu z Italijo prevzela dolžnost, da vzkoloni ravno ta načrt konkordata. Poslanik Dučić je bil radi te svoje odkritosrčnosti kaznovan ter je bil takoj odstavljen s svojega mesta. Naša javnost pa je na svoje zaprepačenje zvedela, da je bil Mussolini oni, ki je zahteval kot ceno za svoje prijateljstvo sprejem ravno tega in ravno takega konkordata. Mislimo, da nam ni treba k temu pristaviti ničesar in da je pač žalostno, če se skuša proti volji ogromne večine našega naroda, kajti tudi Hrvatje so se izjavili proti temu konkordatu, ugoditi želji in izvršiti povelje fašistične Italije! Kdor tej zaupa, ta ni več dober Jugosloven, najmanj pa dober Slovenec.

Naši klerikalci

Če kdaj, se lahko danes reče, da je imel prav ranjki dr. Sušteršič Ivan, ko je v letu 1922. kot bivši voditelj klerikalcev, ki je stvoril klerikalno stranko in jo napravil močno, zapisal o njej sledeče besede:

»Nobena stranka na svetu ne govori in ne piše toliko o svojih načelih in svojem idealnem stremljenju kot slovenska klerikalna stranka. Gola resnica pa je, da nima sploh nič načel in sploh nobenega idealnega stremljenja, marveč je po svojem bistvu le trgovska družba z zelo omejeno zavezo za izkoriščanje načel in idealnega stremljenja slovenskega ljudstva. Najprej lastna oseba potem šele vse drugo... Njih načela so vselej romala v njihovo hišno apoteko, čim so zlezli na vlado, pa jih spravijo zopet na dan, ko so vrženi iz vlade ven. Klerikalci so torej načelni samo takrat, kadar sploh nič ne morejo, kadar so brez moči, kadar imajo zvezane roke in noge in jim teče le jezični mlin in tintni potok. Kadar pa imajo v rokah oblast in bi lahko načela izvedli, takrat — adijo načela! Tintni potok pa veselo šumi in oznanja strmečemu svetu modrost in dobroto take klerikalne vlade. Vse naenkrat postane dobro, kar je bilo prej slabo... Prižigali so sveče Avstriji, avstrijski birokraciji in soldateski — in Jugoslaviji, za vsak slučaj je bilo pripravljeno drugo železo »kakor kane«. Načela — nič, skrbi za ljudski blagor — nič, poštenosti — nič, močnatosti — nič, resnega narodnega stremljenja — nič. Vse sama nizka, umazana osebna intriga in humbug... Kdo je dal več pohujšanja kot klerikalci? Obstoj te podjetniške družbe za gmotno izkoriščanje katoličanstva je najhujše stalno pohujšanje, ki je sploh mogoče. Tega pohujšanja mora biti enkrat konec.«

O katoliškem tisku pravi isti dr. Sušteršič doslovno: »Časopisje, izhajajoče v katoliški tiskarni, si je osvojilo vsako laž in vsako lopovščino, samo da je bila obrnjena proti nam, ki smo bili po ljudski volji na čelu stranke. Brez sramu se je v tem časopisju učinilo celo najnečestnejše dejanje, ki ga sploh zamore zagrešiti časniki: brezstridno se je krčila uredniška tajnost in sicer v posebno kvalificiranem perfidnem duhu, da so se mi uredniško podtikali članki, ki sem jim bil popolnoma tuj. Slabo mi postaja, ko moram oživljati svoj spomin na podlosti, ki jih ni nikdar, kar jaz pomnim, zagrešilo nobeno svobodnomiselno uredništvo.«

In o dr. Korošcu? Ravno z ozirom na letošnjo eksploatacijo Majniške deklaracije s strani klerikalcev naj navedemo doslovno iz spominov dr. Sušteršiča:

»Nehote se spominjam, kako me je okoli začetka leta 1917. ministrski predsednik grof Klam-Martine vabil k sebi in me naprosil, naj mu napišem za Wilsona določeno pismo, kjer naj proglašam v imenu stranke zvestobo do Avstrije in protestujem zoper podkivanja, da hočemo Slovenci proč od Avstrije. Odgovoril sem mu, da moram preje govoriti z dr. Korošcem kot načelnikom našega državnoborskega kluba. Kar seže Klam-Martine v predaleček svoje pisalne mize in mi pomoli pod nos tozadevno pismo dr. Korošca, ki se je kar cedilo avstrijskega patrijotizma in kjer je obljuboval zase in za narod, da žrtvuje vse, kar ima in zadnjo srago svoje krvi za Avstrijo in njenega cesarja... Meni, ki sem bil takrat iskren habsburški patrijot, se je zdelo to Koroščevo pismo naravnost otročje in v takratnih razmerah politično pogrešno. Dr. Korošec kot klubov načelnik ni bil upravičen izročiti podobne izjave brez klubovega sklepa ali vsaj brez pritrdila parlamentarne komisije. Razen tega je bilo treba sestaviti tako pismo z malce politične modrosti, ne pa s šolarskimi frazami. Situacija je bila ravno takrat taka, da se ni smelo podajati takih izjav brezpogojno... Iz mojega pisma je Wilson lahko čital, da Jugoslavi z razmerami v Avstriji nismo zadovoljni, med tem ko je moral sklepati iz Koroščevega pisma, da vlada med Slovenci in Hrvati pod habsburškim žezlom sama zadovoljnost in vojno navdušenje. Tako je bilo takrat. Avstrijski patrijotizem sedanjih voditeljev SLS je bil tako hud, da sem ga še jaz moral popravljati, ker je že kar degeneriral v hlapčevsko servilnost. Na tem nič ne spreminja, da so servilni hlapci skrivno zapustili svojega gospodarja, ko se mu je začelo goditi slabo in se ga niso več bali. Tak je pač hlapčevski običaj...«

Ob času aneksije Bosne in Hercegovine sem sicer zagovarjal in pozdravljal v delegaciji aneksijo, kar sta storila tudi dr. Korošec in Biankini. Toda v tozadevni debati v odseku delegacije sem se zavzemal tako toplo za bosansko-hercegovske Srbe, da se je pojavil pri navzočih patent-patrijotih zelo mučen utis. To je popravil dr. Korošec, ki je kmalu za menoj prišel do besede in govoril tako esterajhsko-patrijotski, da so bili omenjeni patent-patrijoti vzradoščeni in niso mogli prehaliti njegovega patrijotizma. Meni se je pa drugi dan izreklo brzojavno priznanje od — srbske strani... Mnogi jugoslovanski politiki, ki so pomagali pozneje k ustanovitvi države SHS, so bili takratni izrazito protiarbaki in eden najbolj pronicanih je bil dr. Korošec. Ta mi je n. pr. v času balkanske vojne pisal pismo, kjer mi je

pretil s konsekvencami štajerskega krila SLS, če »Slovenec« ne preneha s svojo srbofilsko pisavo.«

Tako mnenje je torej zapisal in podpisal dr. Sušteršič kot najboljši poznavalec klerikalcev in njihovih voditeljev že v letu 1922., torej potem, ko je od tistih klerikalcev izgnan preživljal svoje zadnje dneve v inozemstvu ter čisto objektivno motril delo svojih dobrih znancev v Jugoslaviji. In takrat že je dr. Sušteršič popolnoma pravilno ocenil vlogo političnega klerikalizma v naši državi. Zapisal je doslovno:

»Klerikalizem je danes v naši državi anahronizem, škodljiv narodu in državi, ker jih do globocine razdvaja; škodljiv slovenskemu ljudstvu, ker ga žene v brezupen plemenski boj; škodljiv pa tudi katoliški cerkvi sami. Slovenski klerikalizem neti razdvajanje naroda in države, ker naravno ne more svojih za pretežno večino naroda ekskluzivnih političnih idej razširiti med celim narodom. Mora se omejevati na katoliško plemo, vsled česar njegovo časovno opozicijsko stališče napram državi, režimu dobiva avtomatično specifičen plemenski značaj z ostjo zoper drugo plemo. Klerikalizem goni slovensko ljudstvo v brezupen plemenski boj... Seveda, treba razločevati: za klerikalne voditelje ta boj ni nikdar brezupen in še manj škodljiv, ker od njega žive in vedo sebi vedno zavarovati prijetne osebne udobnosti. Za nje je ta boj ravno tisto, kar vojska za vojne dobickarje in verziške. A slovensko ljudstvo je trpeči del. Ljudske moči se črpajo v tem brezuspešnem in nepotrebnem boju, nepotrebnem zato, ker je klerikalizem kot tak danes docela nepotreben. Klerikalni stranki pripadajoči del ljudstva se bje samo za klerikalne voditelje, da jih krije in jim pomaga naprej, ljudstvo pa od tega nikdar nič nima, kar se je plačeno izkazalo, ko so bili klerikalni prvaki ministri, pokrajinski predsedniki in poverjeniki. Baš takrat se je pripravljalo dosledno tisti sistem (centralizem), proti kateremu danes poje klerikalna bojna tromba. Pač pa je takrat prišlo nekaj klerikalnih protežev do korit. Trav posebno škodljiv je slovenski klerikalizem cerkvi. Ravno Cerkev je velika žrtev klerikalne stranke. Na račun klerikalne stranke se tepe — cerkev. Cerkev je dobra klerikalcem, da jih štiti s svojim uplivom na duhove, da jim dobavlja uplívne in brezplačne agitatorje in da jim posoja za reklamo pred vernim ljudstvom gloriole verskih pravkov. Ni čuda, da je prišla cerkev tja, kjer je. Tako je cerkev samo plačnica in streljivo za klerikalne vojskovodje. V naši osvobojeni domovini nima klerikalizem več življenjskih predpogojev, klerikalizem se je pri nas popolnoma izživel in nima nobene eksistenčne pravice. Čim dalje še vegetira, tem večja bo škoda za ljudstvo, cerkev in narod.«

In ko razpravlja dr. Sušteršič vprašanje, ali bi bilo mogoče klerikalno stranko reformirati, prihaja do zaključka: »Čemu nekaj reformirati, kar je v današnjih razmerah vsestransko škodljivo za javni blagor. In kako hočete reformirati Avgijev hlev? Tak hlev se mora požgati, to zahteva dobra stvar. Zato je tudi postranskega pomena, komu pride pogorišče trenutno v prid. Glavna stvar je izčiščenje zraka, v katerem naš narod živi. Če pa hočete iz SLS narediti res neklerikalno stranko, je le ena pot: naj se od nje loči katoliška hierarhija in pusti voditeljem SLS, da na svoj račun vodijo svojo barko naprej in sami sprejemajo batine, ki padajo sedaj na cerkev. V tem hipu SLS res neha biti klerikalna. Bojim se pa, da bodo v tem slučaju požrtvovalni krmarji ljudske ladje hitro sklenili račune in razdružili svoje — podjetje, ker bi nehali biti rentabilno. Kaj pa Cerkev? V slabši položaj, kot jo je spravila klerikalna stranka, sploh ne more več priti. Njena avtoriteta je moralna, naj jo avtoriteto, posvetivši se izključno svojemu visokemu znanju, namesto da dopušča, da politična stranka radi svojega profita vlačí visoko zvanje cerkve po cestnem blatu. Duhovščina ima pravico udeleževati se političnega življenja. Ne sme pa kot taka, to je kot hierarhija, tvoriti svojo stranko. Vsak duhovnik je izven cerkve svoboden državljani in se lahko po svoji vesti udeležuje političnega življenja. Naj sodeluje po svojem prepričanju v katerikoli stranki, samo da ostane cerkev čista od političnega strankarstva.«

Pred petnajstimi leti so bile pisane te ugotovitve, po poteku 15 let ne more nihče zapisati bolj resničnih in bolj točnih. Če kdaj, preizkušamo ravno zadnje čase vsa pravilnost dr. Sušteršičevih nazorov na svojih lastnih plečih, če kdaj, grmadi klerikalna politika v teh časih na rame slovenskega ljudstva najtežja bremena, ki jih bo moral prenašati skozi desetletja, če jih bo hotel preholeti.

POHOD
v vsako
hišo

Sramota

Klerikalci so ostali zvesti oni dvojni hi navščini, ki je bistvena za vse njihovo miselnost in za vse njihovo udejstvovanje. Z vstopom v JRZ so podpisali in sprejeli program, ki je unitarističen in centralističen. Unitarističen v toliki meri, da prekaša v tem oziru programe vseh drugih bivših in sedanjih političnih partij, celo programe vseh klerikalcev toliko napadanih in zasramovanih »fašističnih« organizacij. Kajti samo program JRZ vsebuje določbo, da gre JRZ za tem, da se poedina plemena našega enotnega jugoslovenskega naroda postopoma stope v popolnoma enoten narod, kar praktično vzeto znači, da bo prenehala slovenska govorica. Kolikokrat je bil naš katoliški JRZ tisk že opozorjen na to točko svojega strankarskega programa, pa je vedno molčal. Kaj tudi hoče? Zanikati te trditve ne more, ker bi moral objaviti dotično točko programa, ki je 99 % njegovih somišljenikov ne pozna. Tega programa se drže naši klerikalci v Beogradu in povsod tam, kjer more Beograd in na lastne oči opaziti. Jugoslovenski nacionalisti doktor Korošec, dr. Krek, dr. Natlačen, dr. Smodej in drugi so prisegli službeno bodisi kot ministri, ban ali senator, da bodo vedno in povsod čuvali ne samo državno, marveč tudi narodno edinstvo. Jugoslovenski nacionalisti dr. Korošec, dr. Krek, dr. Natlačen in doktor Smodej se zavijajo v jugoslovensko državno trobojko, kjer je to sploh mogoče, da jih vidi neslovenski del JRZ. Vsem merodajnim činiteljem tja do najvišjih povdarjajo dan za dnem, da so pravi jugoslovenski nacionalisti samo oni, da smo mi, ki ne spadamo in nočemo v njihov krog, le hinavci in da ni med Slovenci nikogar, kateremu bi se usoda enotnega jugoslovenskega naroda in enotne jugoslovenske države izročila tako brezskrbno v čuvanje kot njim.

Vse to pa je le hinavščina! Prava plat klerikalne politike in pravi značaj njenih voditeljev se vidi tu v naši banovini, na onem terenu, na katerem se čutijo ti klerikalni mogotci popolnoma varne.

Tu so ne le separatisti in federalisti, tu so ne le najhujši slovenoborci in poborniki slovenske zastave, tu so še mnogo več, kajti tu nam kvarijo narod ter ga zavajajo na pota, ki ga vodijo proč od Jugoslavije, na pota, ki jih začrtava črna internacionala in jih zamislija danes žal čisto fašistični Vatikan.

Smešno bi bilo, če bi ne bilo tako žalostno in podlo to kar vidimo dan za dnem v toliko hvalisanih in z javnimi sredstvi kr. banske uprave tako izdatno podprtih »Prosvetnih taborih« širom naše banovine. Od letošnje proslave Majniške deklaracije dalje traja borba naših klerikalcev za slovensko zastavo, za pravice slovenskega naroda in njegovo samobitnost. Kako se vrši ta borba? Da ji načeljuje naš dični katoliški tisk, to lahko čita vsak, komur se še ne gabi prijeli v roke papir, ki si tako izzivalno in s toliko drznostjo prilasča ta naziv. »Perverzna ideologija jugoslovenskega unitarizma — jugoslovenski nacionalisti so izkoreninjenici slovenskega naroda, ki jih je treba iztrebiti do poslednjega — preganjanje slovenskega naroda, slovenske zastave, izžemanje slovenskega davkoplačevalca — to so vodilni motivi katoliškega tiska. Tako govore tudi klerikalni mogotci, kadar se nahajajo med našim preprostim in lahkovernim ljudstvom sami ter se čutijo vsled tega vsemogočne.

Kako majhni pa postanejo, če imajo nad seboj kontrolo iz Beograda. Celje bi naj bilo pričetek masnega pokreta samoslovenstva, bi naj podalo nove samoslovenske punkcije, Celje bi moralo po prvotnem načrtu utoniti v slovenskih zastavah in v vzključih samo in izključno slovenskih »slovenskih fantov«. Pa ni bilo nič iz tega. Čim se je zvedelo, da pride v Celje tudi odposlanec Nj. Vel. Kralja, takoj je bila izdana parola, da se ne sme pojaviti nobena slovenska zastava. Da ste videli, kako so švigali klerikalni reditelji med onimi par tisoč »slovenskimi fanti in dekletki«, ki so prišli v Celje pod pritiskom naše politične duhovščine in s pomočjo izplačevanih dnevnice! Z vsakega sukničja, z vsakega koleasa, zlasti pa z vsake hiše je morala slovenska zastava proč, na njeno mesto pa je bila pripeta državna trobojka. In tako je odposlanec Nj. Vel. Kralja lahko na lastne oči videl, da je bilo Celje samo v državnih zastavah in da je vsa ta »masa samoslovencev« odeta v državne trobojke! Nič za to, če so samoslovenski fantje le s težavo prikrivali svoje ogorčenje in se pridružali čes: Zakaj ste nas prignali v Celje, če smo sedaj na zunaj ravno taki kot ti prokleti Sokoli in Orjunci?

Sledil je Kranj. Tudi ta je bil zamisljen kot ogromna manifestacija v klerikalnih organizacijah zbranega samoslovenstva. Ljudje so prihajali peš, na vozovih in z vlaki, ves gorenski kot je bil mobiliziran s pomočjo naše velike vatikanske duhovščine in dejansko je prišlo v Kranj cca 6.000 ljudi, kar ni malo, kar pa tudi ni več, kot je zbral isti dan pod svoje okrilje Sokol na Jesenicah. Ali kakšna razlika med Jesenicami in Kranjem! Na Jesenicah so se zbrali nacionalisti, ki so

iskreno in ponosno manifestirali svoje jugoslovensko prepričanje, s ponosom dvignili v zrak jugoslovensko trobojko ter ji izkazali čast kot simbolu svobodne kraljevine Jugoslavije in enotnega jugoslovenskega naroda. In ko so tisoči in tisoči Zdravo-klici okrožali to državno trobojko, so prihajali ti klici iz čistih src in resničnega navdušenja.

Prišla je Radovljica, zopet ista predstava in ista sramota. Cca 1.100 ljudi je bilo postavljenih na cesti pred Radovljico, da grede v slavnostni povorki v mesto k javni maši in sledečemu zborovanju. Na čelu povorke dva slovenska konjenika. Eden ima v rokah ogromno slovensko trobojko, drugi nekoliko manjšo državno, v povorki sami pa so bile vse zastave slovenske. Ko bi se morala povorka že začeti pomikati, pa pridirkajo iz mesta reditelji z geslom: »Slovenske zastave proč, dovoljene so samo državne!« Ubogi konjenik, ki je nosil veliko slovensko zastavo, se ni takoj zavedel. Reditelj mu je to zastavo kratkoma strgal iz rok, z drugimi slovenskimi zastavami je romala pod varno streho Katoliškega prosvetnega doma v Radovljici! In tako je tudi pri tej priliki iz manifestacije samoslovenstva in protijugoslovenstva nastala manifestacija najlepše pobarvanega jugoslovenstva. Zakaj? Zadnji trenutek je najavil svoj prihod — čujte in strmite — minister Gjura Janković. Radi njega so morale biti zavržene slovenske zastave, radi njega je morala ta samoslovenska masa nastopiti le z jugoslovenskimi barvami.

Še več takih primerov bi lahko napisali, pa je škoda prostora. Ugotovimo, da se nikdar in nikjer ni bila slovenska zastava in slovenska samobitnost — da govorimo z izrazi naših klerikalcev — tako strašno skrunjena in tako zaničljivo in zaničujoče obravnavana, kot se to dogaja danes. Če bi to storili mi, jugoslovenski nacionalisti, ko nas vsi klerikalci označujejo kot sovražnike slovenstva in slovenske zastave, bi bilo to še kolikor toliko razumljivo. Toda mi, jugoslovenski nacionalisti, ki smo znali čuvati in očuvati slovensko zastavo tudi v najtežjih časih suženjstva, spoštujemo to slovensko zastavo tudi danes preveč visoko, da bi jo mogli skruniti na tako podle načine. Saj je postala vendar enakovredni in enakopravni sestavni del naše jugoslovenske državne trobojke, v tej vidimo tudi svojo slovensko zastavo, ki je kot znak ločene in suženjske prošlosti izgubila svojo eksistenčno pravico z dnem Osvojenja in Uedinenja.

Če je to postopanje že samo na sebi ostudno in ponižuje nas Slovence v očeh vseh jugoslovenov kot najgrše hinavce in najslabše figovce, kakšen upliv mora imeti tako postopanje na ono mladino, ki jo hočejo ti voditelji vzgajati kot jedro in gardo »slovenskega naroda« in bodoče samoslovenske »državice Slovenije«. Ostudno je, če postopajo tako laični klerikalni voditelji. Še ostudnejša pa postane stvar, ko vidimo, da se vrši vse to z aktivnim sodelovanjem naše samoslovenske, prej rimske, kot jugoslovenske katoliške duhovščine! Duhovnik naj bo narodu zlasti mladini voditelj in vzgojitelj, duhovnik naj bo mladini vzgled poštenosti in močnatosti.

Naš politični duhovnik pa predstavlja svojemu narodu in svoji mladini vzgled nemožnosti in hinavščine, on vzgaja to mladino na način, ki mora napraviti iz nje in bodočih pokoljenj same hinavce in svetohlince!

Katoliška prosvetna društva so nepolitična! Tako so kričali klerikalci, ko so bila ta društva svojčas razpuščena, tako kriče danes, ko nastopajo ta društva povsod ne prosvetno, marveč samo in izključno politično. Firma JRZ ni dobra za naše klerikalne ljudi, smrdi jim prva beseda »jugoslovenska«. Zato danes nimamo več zborovanj JRZ, imamo le še »prosvetne in kulturne prireditve« katoliških prosvetnih društev. Pa poglejte imena govornikov na teh prireditvah, poslušajte vsebino njihovih govorov, kadar ni navzoča kakva višja gospoda iz Beograda, pa se lahko prepričate, da so ti kulturni prosvetni tabori le izraz one hinavščine in dvočnosti, ki je bistveni znak naše klerikalne politike. »Slovenski fantje — slovenska dekleta — slovenski narod — slovenske zastave — slovenska samobitnost«, nato pa še stvari, ki si jih ne upamo zapisati. Ne iz strahu, toda iz sramu! Kdor čuje te vzkljike, ki so protinacionalni in lahko rečemo protidržavni, ki kažejo vso zločinsko lahkomišljenost naših klerikalnih politikov in njihovega udejstvovanja, ta se mora zgroziti in obupati bi moral nad nami Slovenci in našo usodo, če bi ne vedel, da gre le za manjšino, ki je v svoji omejenosti zaslepljena in nahujskana po klerikalnih voditeljih, ki ne poznajo drugega Boga kot samega sebe in svoj interes.

Dokaz te dvočnosti je tudi ogabna igra z razpuščanjem, proti Sokolu naperjenim »katoliškim« Orlom. Klerikalna cenzura zabranjuje danes našemu tisku, da bi sploh pisal o Orlih, kadar nastopajo dični Planinarji. In to čeprav ima SK Planina isto vodstvo, kot ga je imel Orel, čeprav je himna SK Planine bivša Orlovska himna, čeprav velja za SK Planino isti ustroj, kot je veljal za Orla in čeprav nastopa SK Planina celo z istimi zastavami, kot jih je imel nekdanji Orel. Pa kljub temu SK Planina ni Orel! Tako pravijo klerikalni hinavci in licemerci, kajti sicer bi jim kak političen prijatelj iz beogradske čaršije lahko očital, da izigravajo zakons.

Da so bolj sigurni, so dali novorojenemu Orlu nove uniforme. Ne bom govoril o njih, ugotovimo samo to, da so krojene po čisto fašističnih vzorcih in da nimajo v sebi niti sledu slovenstva. Hvala Bogu da ne, kajti njih neokusnost je naravnost odbijajoča! Moramo pa javnosti povedati zanimivost, da prihaja blago za te kroje iz fašistične Italije! In to niti ne pravilnim potom. Pred par dnevi je naša carinarnica na Rakeku zaplenila tega blaga, ki se ga je skušalo brez plačila carine potom »slovenskih fantov« vtihotapiti v našo državo, v toliki množini, da znaša predpisana kazen lepih 37.000 Din! Dvomimo seveda, da ho ta kazen plačana, najbrž bo dobil nagrado le dotični carinski uradnik, ki je bil v svoji vestnosti toliko neumen, da se je lotil celo blaga za uniforme »slovenskih fašistkov«, na ta način seveda, da bo moral zapustiti dobri slovenski zrak ter iti drugam kazat svoje poštenje in svojo vestnost. To je resnični nacionalizem, to so vzgledi, po katerih naj živi bodoči slovenski narod svojo samostojno nacionalno in po možnosti tudi državno življenje!

1914

Govor dr. Marka Natlačen ob napovedi vojne Srbiji

Imamo vojno! Sedmo leto že nam grozi in rožlja s sabljo naš sosed tam doli na južno-vzhodni meji naše prostrane domovine. Kakor gleda mogočni lev na malo nagajivo miško, je zrla mogočna viteška Avstrija na tega svojega prilikavega sosedu. Toda med tem viteškim vedenjem Avstrije je postajal prilikavi sosed močnejši in že prirojena mu predrznost, ošabnost in požrešnost je čudovito rastla, tako da smo prišli že resno v nevarnost, da nam odtrga lep plen našega ozemlja. Hudodelski unor dne 23. junija je vrgel v to velesrbsko početje čudovito luč, ki je mahoma odkrila vso resnost in nevarnost položaja. Da varuje svojo zakonito lastnino, da zagotovi sama sebi in svojim ljudstvom mir, ki je predpogoj blagostanja in vsakega napredka, je morala poseči po najskrajnejšem, ker dobra beseda ni več pomagala, morala poseči

po orožju. Imamo vojno! Velike in težke bodo žrtve, ki jih bo moralo doprinesiti na skupni žrtvnik naše skupne domovine naše ljudstvo; toda slovensko ljudstvo bo te žrtve rade volje doprineslo, ker ve, da kaj velikega ni mogoče doseči brez velikih žrtev. Šest stoletij je naš slovenski narod že pod žezlom preslavne habsburške dinastije. Šest stoletij je ohranil zvesto svojo zvestobo habsburškim vladarjem. Nima ga madeža slovenska trobojnica! V zavesti, da je naša bodočnost edino le v Avstriji, v mnogonarodni velevlasti mogoča, ostane slovenski narod tudi v težki tej uri zvest tradicijam svojih dedov: zvest svojemu cesarju in zvest Avstriji. Dokazali bomo vnovi, da je prav govoril Koseski, ki je rekel: »Hrib se omaje in hrast — zvestoba Slovencev ne mine.« — Živel Avstrija!

Rakovska sramota

Dne 5. IX. t. l. bi bil moral biti sloveano odkrit spomenik blagopokojnemu Viteškemu Kralju Aleksandru I. Uedinitelju. Vršile so se velike priprave, vsa nacionalna javnost od blizu in daleč se je pripravljala, da da tudi pri tej priliki izraza ljubezni in občudovanja napram Onemu, ki je ustvaril to državo in prinesel svobodo tudi nam, Slovence. Vsa ta javnost pa je bila zaprepaščena, ko je čitala zadnji hip v listih, da je »odbor« preložil odkritje spomenika za nedoločeno čas. Ker ozadje te preložitve ni dovolj znano,

ga hočemo pravilno prikazati mi. Po milosti raznih fondov rojeni in uniformirani »Slovenski fantje« so sklenili, da se udeležijo proslave korporativno in postavijo na Rakek vse »kar leze ino gre«, da bi bila proslava malo bolj pestra in hajmavrovska. Njih visoki zaščitniki so hoteli imeti garancije, da se junaškim fantom v obupno lepih uniformah ne bo nič hudega zgodilo. Garancije tudi za primer, če bi ti slovenski fantje pri tej priliki pozdravljali »rešitelja slovenskega naroda« ter tako demonstrirali proti vsem

»izkoreninjenecem« ter zlasti onim, ki so ta narod tako zatirali, kot ga je n. pr. zatiral nosilec liste 6. januarkega režima. Nacionalne organizacije tega jamstva niso hotele dati, čeprav so slovenski fantje obljubili, da pridejo na Rakek brez orlovskih praporov. Nacionalisti so pač vedeli, da bi gotovo prišlo do kaknega neljubega incidenta, ker bi se čutili »slovenski fantje« varne pod okriljem svojih mogočnih zaščitnikov ter bi izzivali, nacionalisti pa so nosili posledice, če bi jih nekóliko okrcali. Poleg tega nacionalisti niso hoteli delati štafaže klerikalnim mogotcem, ki so hoteli izrabiti to priliko, da bi nepoučeni javnosti, zlasti oni v Beogradu, pokazali, kako defilirajo tisoči Sokolov, Odbranašev, Dobrovoljcev, Četnikov in drugih nacionalistov mimo njih in se jim klanjajo njih praporov. In tako so se vsi nacionalisti solidarizirali s Sokoli, ki so rekli, da na tak način in v take svrhe ne grede na Rakek!

Načrt se je poneščel, zato je bilo treba odkritje preložiti. Ubogi »odbor«, ki je moral čisto nedolžno prevzeti na sebe ta greh!

Evharistični križi

Naša javnost ve, da padajo evharistični križi. Vsak dostojen človek, pa naj bo klerikalec ali nacionalist, veren ali brez vere, se mora zgroziti nad tem pojavom. Kajti križi so vendar verski znak, katerih se ni nihče doslej pri nas lotil in je bil smatran za največjega podivjanca in zgubljenca človek, ki se je morda v pijanosti spozabil do napada na kak cerkevni ali verski predmet. Kako to, da padajo sedaj? Nekaj resnice je gotovo na tem, da so bili postavljeni ti križi kot politični, kot izraz klerikalne politične borbenosti in dokaz klerikalne nadvlade v Sloveniji. Ali to se je zgodilo že v l. 1935. Padati pa so začeli križi šele po občinskih volitvah v l. 1936. In doslej ni bil nikdar in nikjer ugotovljen še noben storilec. V raznih krajih je bilo aretiranih in vrženih v preiskavo mnogo nacionalnih ljudi, vse te preiskave so ugotovile njih nedolžnost, čuli so se sicer glasovi, da delajo to klerikalci sami, toda trezen človek ni mogel kaj takega verjeti. Pa je prišel Kamnik, ki je pokazal vso stvar v pravi luči.

Ko je padel v Kamniku evharistični križ, razstreljen z dinamitom, je bilo takoj aretiranih več kot deset mladih nacionalnih ljudi. Kot nedolžni so morali biti izpuščeni iz zaporov in preiskava je ostala brezuspešna. Kamalu pa je sledila proalava Majniške deklaracije in treba je bilo streljati v slavo klerikalnih rešiteljev slovenske zastave s topiči. Poseben strokovnjak kamniške smodnišnice je dobil nalogo, da oddaja te strele, kar je tudi rad ali nerad storil. Kar naenkrat pa začne pokati tudi na sosednjem griču. Zandarmerija teče tja, fantje, ki so si privoščili to posebno streljanje, so seveda takoj pobegnili. Toda ne tako hitro, da bi jih orožniki ne bili spoznali. Sedaj čujte in strmite: Fantje so bili vsi od JRZ, na lieu mesta pa so našli orožniki ravno tako vžigalno vrstico, kot so jo našli pri razstreljenem evharističnem križu, razstreljivo vrstico čisto posebne vrste, ki se jo danes prav težko dobi. In kaj je sledilo? Preiskovalne oblasti so dobile prepoved, da zadeve preiskovati ne smejo! Ali hočete še lepšega dokaza zakonitosti in popolnega reda, ki vladata danes v katoliški JRZ republiki Sloveniji? Nadaljne zaključke naj napravijo naši prijatelji sami!

Pri vsem tem pa trdijo naši klerikalci v Beogradu, da podirajo evharistične križe komunisti in drugi pripadniki slavnega aračjega gnezda. Seveda tudi jugoslovenski nacionalisti! Če so bili tako podli, da so zažgali svoj lastni Sokolski paviljon, zakaj ne bi podirali evharističnih križev! Klerikalci mečejo vsaj v Beogradu danes namenoma v en koš vse »sračje gnezdo«, za nje so vsi komunisti, samo oni so državotvorni. Valed tega je razumljivo in mogoče samo en izhod: »Klerikalci morajo ostati še dalje na vladi, kajti samo klerikalci so sposobni zatreti komunizem in komunistično nevarnost!« Kdo bi se ne smejal vsemu temu, da so bili doslej le klerikalci oni, ki so se oficijelno vezali s komunisti in pritirali celo ranjkega škofa dr. Jegliča do tega, da je šel volit komuniste — ko vemo, da se tudi danes še klerikalci prav radi znajdejo skupaj s komunisti, kadar jim je to potrebno radi borbe proti skupnemu sovražniku, proti »perverzni jugoslovenski ideologiji«.

Humbug

Kakor je znano, katoliška cerkev dolgo ni mogla najti v koledarju prostora za naša slovanska blagovestnika. Nazadnje jima je priredila 5. julij. Nikakor to ni smel biti 24. maj, ko slavi praznik sv. Cirila in Metoda pravoslavna cerkev, to pa zato, da bi se pokazalo, koliko je Rimu do edinstva. Tako se je zgodilo, da imamo zdaj — poleg drugih mnogih — v naši državi dva državna praznika v čast Cirilu in Metodu. Res je, da sta dva svetnika, a vprašanje je, če je to prav. Zakaj mora biti tako, o tem ne smemo odkrito pisati. Za mislečega človeka je vse to jasno.

Pri nas se je udomačila navada, da prižigamo na predvečer sv. Cirila in Metoda kresove, ker hočemo pokazati, da se zavedamo luči, ki sta nam jo prižgala sveta brata. To je vse prav in lepo. A na drugi strani se skuša s tem uganjati neke vrste politika. Bistvo vsega, kar družita v sebi sv. brata s svojim delom in življenjem je — slovansko bogoslužje. Žal se pri nas mnogi ne zavedajo, kaj to pomeni, čeprav to vedno in povsod ponavljamo (nekateri hočejo ravno to kolikor mogoče zviti in sramežljivo prikriti, ker čutijo nesoglasje med resnico in lažjo). Tako je n. pr. prinesel »Pohoda v zadnjih številkah« lepo razpravo prof. dr. Novaka o tem, kako sta Rim in Dunaj rok v roki preganjala in zatirala slovansko bogoslužje pri nas. Žal je tudi ta razprava še vedno previsoko pisana, da bi preprosti človek razumel, za kaj gre. Tu se rabijo izraziti: glagolizem, glagolica, slovansko bogoslužje itd. — a povprečen čitatelj, ki ni bil nikoli v krajih, kjer se bere služba božja v slovanskem jeziku — si ne more prav predstavljati, kaj je to. (Tudi odstavek v konkordatu o tem je zelo nejasen!) Zato je mogoče, da slavimo sv. brata kot slovanska apostola — zraven pa smo navdušeni latinci. V Ljubljani so praznovali njun god z iluminacijo — ni pa v času, ko se je odločalo pred skupščino vprašanje slovanskega bogoslužja, nihče dvignil glasu za naše pravice! Čemu torej iluminacija? Svetnikoma? Teh je mnogo! In čemu ves slavospev in pridige, če ne branimo, kar sta nam dala. Ali ni čudno, da ni niti ena organizacija dvignila svojega glasu za njun dragoceni dar. Čemu beseda, če ni dejanj, ali če celo dejanja nasprotujejo besedam. To je humbug. Še hujska zmeta je, če v njunemu imenu skušamo izpreobračati one, ki imajo slovansko bogoslužje. In mi se prav bahamo s takim zaslužnim delom za — cerkveno edinstvo. Začel ga je baje že A. M. Slomšek. In nič ne pomislimo, kaj se to pravi. Mi Slovenci smo Slovani. O tem nihče ne dvomi in nihče ne ugovarja. Na čigavi strani bi torej morali biti: na rimski — latinski ali na cirilmetodovski — slovanski? Baje delamo za edinstvo — pa smo latinci. Namesto, da bi doma uveljavili, na kar imamo pravico, t. j. slovansko bogoslužje, ki smo ga v teku stoletij izgubili — širimo drugod latinizem.

Odgovornost vodij

Priče smo velike politične borbe doma in v svetu, ki nas radi načina, kako se vodi, spominja na najtemnejša poglavja zgodovine. V imenu demokracije se gazi osonna načela svobode in ljudske odločitve, pod okriljem človečnosti se gazi človečanstvo, vera in moralna služita političnim strastem in nemoralu, ki izvira iz te borbe. Državniki, ki so se povzpeli na površje, izrabljajo s posamehno oblast v klikarske in strankarske svrhe, država je le še sredstvo za izživljanje osebnega častihlepa in strankarske sebičnosti.

Čestokrat dosega to, ki se kaže tudi gotove uspehe radi odločnih in naglih ukrepov, s katerimi stavijo druge države pred gotova dejstva. S tem izvojujejo narodu neke koristi, če so pa te koristi trajna in dovolj velika odškodnina za pogazene pravice in ljudske žrtve, to bo pokazala zgodovina.

Ako hočemo pretehati vrednost uspehov z velikostjo žrtev, se moramo ozreti v preteklost, ko so absolutisti ravno tako gazili ljudsko svobodo in življenjsko moč in jo krvavo izrabljali v svoje namene.

Pri zidanju faraonskih piramid so poginili celi rodovi. Kot sužnji so gradili stavbe, ki so izrjavale njihovo moč, a niso končno koristile nikomur razen današnjim bogatašem, ki se hodijo fotografirati ob njihova vnožja. Nedvomno bi se dala ista ljudska moč pod vodstvom demokratičnih vladarjev izrabiti v namene, ki bi koristili vsemu narodu in bi bili neminovno večji dokaz moči in slave faraonov in blagostanja vsega naroda.

Toda to se je dogajalo v daljni, nekulturni preteklosti, brez svetlih vzorov krščanstva, človekoljubja in sličnih vzorov, ki ožarjajo današnjo dobo.

Napoleon je v resnici zavzel pol Evrope, toda žrtve stotisočev, ki so izkrvavili zaradi njegovih drznih podjetij, niso ustvarile zaže-

Mi prav zlorablamo spomin in ime sv. Cirila in Metoda v tujih službah. Tudi letos je bil na Velehradu sestanek latinskih kat. slov. bogoslovcev. In na tisoče naroda. Tam razkopavajo stare zidove in iščejo grob sv. Metoda. Prav bi bilo, če bi ga našli. A ko bi našli vsaj resnico — da ne bomo katoliški Slovani po nemarnem izgovarjali imena svojih sv. apostolov. Mi imamo od Rima zgodovinsko priznano pravico do slovanskega bogoslužja, ki se je ohranilo posebno v našem Primorju in v Istri. Ne le naša narodna čast, naš ponos in samozavest zahtevata, da uveljavimo to pravico povsod brez vprašanja, ali je to italijanskim kardinalom v Rimu prav ali ne. Za te pravice bi se moral zavzeti ves naš kler in ves narod, vsa duhovščina in ljudstvo, ker s tem nikomur nič ne vzamemo, ampak damo le sebi svoje in kar je našega. Zato se je svoj čas reklo in pisalo: brez glagolice, ki je naša sveta last in pravica, ni nikakih razgovorov in dogovorov. Seveda bi se morali tega zavedati vsi, potem bi bili narod, ki bi bil spoštovanja vreden. Sveta brata sta dovolj trpela za svoj ideal — mi pa nismo zmogni niti tega njunega ideala braniti in ohraniti. Niti ne zdaj v svoji državi. Tako smo se navadili, da smo — tuji hlapi. Dokler se teh svojih pravic in zahtev ne zavedamo, je vse naše čiščenje sv. Cirila in Metoda prazen humbug, besede, slepilo, hinavstvo. Šele ko bomo vsi od naših vladik do zadnjega kmeta stali na braniku onega slovanskega bogoslužja, ki sta nam ga ustvarila sv. brata in je eden najsvetlejših spominov in darov vse naše zgodovine — šele potem bomo narod vrednih svojih dveh velikih blagovestnikov in po naši domovini bo zavel duh bratstva in ljubezni.

Kot borba smrti proti življenju izgleda borba današnjih trialistov proti jugoslovanski unitaristični misli. Kako bo ta borba izpadla, o tem ne more biti dvoma. Ko stoji na eni strani živi mrtvaki, ki črpajo svoje življenjske sokove iz mrhovine črnožolte monarhije, predstavljajo jugoslovanski unitarizem mlade, borbene sile, potomke generacij, ki so izza Kosovega polja prelivale kri za osvobodjenje Jugoslovenov izpod jarma nasilnih tujcev, generacij, ki so žrtvovale svoja življenja iz čistega idealizma v zavesti, da se dajo veliki cilji doseči le s pomočjo velikih žrtev. Pod silo ideje, ki so jo nosile v sebi te generacije, sta se zrušili dve silni carstvi, se je zrušilo tlasti ono apostolsko carstvo, ki je bilo zgrajeno za večnost in opremljeno z vsemi možnimi blagoslovi. Zadnje trzavice zadnjih ostanikov tega carstva doživljamo danes. Lahko še trajajo nekaj časa te trzavice, nič zato! Lahko se tudi zgodi, da bo skušal ta preostanek stare miselnosti izvesti še kak udarec v svojih zadnjih izdihljajih, lahko se zgodi, da bo iztrgal iz vrst nacijonalistov še kako žrtev. Toda ta bo poslednja, kajti potem bo nastopila in mora nastopiti smrt, ki bo tudi te zadnje ostanke trialistične miselnosti položila v grob, kjer že počiva črnožolta Avstrija s svojim trializmom.

ljenege blagostanja francoskemu narodu in vsi spomeniki slave jih ne odtehtajo.

Drzno izigravanje upravičenih zahtev Slovanov v Avstriji in prepotentni njeni politiki so izzvali svetovno vojno, ki je razbila državo z Viljemom in Karlom in vsemi tvoric ekspanzivne protislovanske politike vred.

Na sedanost moramo gledati skozi nedvomne zgodovinske dogodke in v njih iskati: mali — upravičenost zahtev in veliki — potrebno razsodnost. Kajti zgodovina se ponavlja in dokazuje, da so tirani umirali od rok ljudskih množic, ako jih ni Bog pravočasno rešil tega sveta. V bližnji preteklosti najdemo vzgledov francoske revolucije preko nadvojvode Ferdinanda kot predstavnika avstrijskega tiranstva do ruske revolucije proti carizmu in sedanje reakcije proti revolucionarjem samim.

Gotovo so vsi tirani ustvarili nekakšno slavno zgodovino sebi in narodu, a ta slava gre na račun življenja ljudskih množic, vršičih prisiljeno roboto. V resnici bodo sedanje delovne čete in kaznjenci v Nemčiji in Rusiji zgradili veličastna dela, vendar bi se dala vsa ta dela enako in bolje izvršiti, ako bi oblast zagotovila sodelujočim vrnost življenja pri poslu. Tako pa so ta dela sočasno kal nezadovoljstva in odpora, ker so bila zgrajena na socialni krivici.

Proti vsakemu aktu vsakega poedinca se javlja opozicija, še bolj proti državnikom, ki imajo vpliv na ves narod. A ta opozicija je blažja in ni revolucionarna, ako skušajo državniki čimbolj ugoditi upravičenim zahtevam naroda.

Ta jasna zgodovinska dognanja so neznana sedanjim državnikom, ker drugače si ni mogoče razlagati političnih grešk, ki so prav tako, kot so jih delali absolutisti prejšnjih dob.

Tak svetel primer nam dajeta Nemčija in Rusija, kjer so opozicijo proti vodstvu enostavno postrelili z izgovorom, da je bilo delovanje opozicije naperjeno proti interesom države. Ves sodni in upravni aparat se je postavil na stran vlade, enostransko, brez objektivne preiskave in tako zagrešil justični umor državljanov, katerih krivda je bila le ta, da niso soglašali z vladno politiko. Z izgovorom, da je treba osebne interese podrediti državnim, se zatira vsako zakonito delovanje opozicije, se proglašajo za protidržavno ter temu primerno sodi.

Ta vladi uspeh obetajoča morala fašističnih in komunističnih vlad ni ostala brez posnemovalcev. Tako nastopajo v čisto »demokratičnih državah« führungeri in vodje, ki z enakimi sredstvi in pod geslom demokracije vrše svojo »demokratično« politično obrt.

Po vzgledu drugih, predvsem fašističnih držav, se režimi istovetijo z državo. V borbi se uporabljajo vse sredstva. Tako so onim, ki jim cilj posebej sredstva, dobra vsa sredstva, pa čeprav je treba za to mobilizirati po eni strani verska čustva, po drugi strani pa bestialne nagone ljudskih množic. Da to vodi do prenapetih dejanj in celo do zločinov — vodjem ni mar. Cilj je uspeh, čeprav samo začasen. Včasih je cilj samo maščevanje za politični neuspeh. Tako smo čitali serijo člankov, kjer se je pozivala na delo »katoliška slovenska trda pest«.

Da je pozivanje na fizično obračunavanje velik moralni padeč in dokaz zločinskega nagona, ki spi v posameznikih, ni treba dokazovati. Kajti v okvir političnega vodstva spada tudi politična vzgoja naroda, ki pa ne sme vzgajati zločincev, ampak strpne in razumne

državljanje. Treba je ločiti navdušenje od hujskanja.

Navdušenje leži na etični podlagi in vodi ljudstvo k pospešenemu delovanju za doseg narodnih in državnih, pa tudi strankarskih idealov. Hujskanje pa ima izvor v zmanjšanjem čutu morale, vere in odgovornosti napram življenju in imovini nasprotnika, pa tudi lastnih pristašev. Kajti dejstvo je eno: klin se zbija s klinom! Gorje narodu, kjer obstoja politična vzgoja v hujskanju! Konec je strpnega sožitja med državljani, ogroženo je življenje ne samo malih pristašev, marveč tudi velikih, ki so uvedli ta način borbe.

Ta hujskaška politika vodi do zmanjšanja moralne odgovornosti naroda, kajti komur je bil dovoljen fizični obračun z nasprotnikom enkrat, ta bo obračunal z nasprotnikom na enak način tudi drugič.

Vsa verska vzgoja ne bo mogla proti temu ničesar, kajti kar je bilo blagoslovljeno danes, ne more biti proketo jutri!

V prosvitljeni dobi smemo pričakovati nekoliko prosvitljenosti tudi od političnih vodij. V okvir prosvitljenosti pa spadata tudi in predvsem poštenost in pravičnost. Kdor misli zidati svojo moč le na oblast, ki se je polastil, ta gradi na trhlo podlago! Pravi narodni in državni vodje so tisti, ki interese naroda vestno čuvajo in podrejajo lastni in strankarski egoizem potrebam naroda. Takemu politiku ne bo treba izkoriščati ljudske nevednosti, vere in bestialnih nagonov v politične svrhe. Tak politik ne bo izvajal terorja od zgoraj, pa tudi ne bo doživel reakcije od spodaj.

Pa to je ideal ...

10. X. 1937

vsi na odkritje spominske plošče blagopokojnemu Kralju Aleksandru I. Ujedinitelju, ki bo odkrita na pročelju narodne šole v Domžalah

NOVE KNJIGE

Dobrovoljci — kladivarji Jugoslavije

Ni še temu deset let, ko so gotovi mariborski listi napadali prof. Pivka zaradi carzanske zadeve, češ, koliko žrtev je padlo zaradi tega »izdajstva« in kako je mogoče, da taki ljudje še vzgajajo slovensko mladino. Vemo, da tozadeve mnogi se vedno niso izpremenili svojega mnenja in so še vedno prepričani, da so le zvesti Avstriji tudi zvesti Jugoslovenci. Zato ni čudno, če se je gledalo pri nas na dobrovoljce vedno nekako po strani. Dobrovoljci pa so molčali. Vedeli so, da vsaj v Beogradu gledajo nekoliko drugače na to stvar ... In v tujini tudi ... Pa tudi v Beogradu ni bilo vse, kakor bi moralo biti. Počasi so se pojavljali vojni spomini. Tudi pri nas se je tu in tam kdo oglašal. Kakor tujec iz daljnega sveta. Kako je prav za prav bilo med vojno? Že toliko smo pozabili! Počasi smo se začeli bolj zanimati za dogodke, ki jih je zagrnila povojna razdraženost in sebičnost s svojo pozabljenostjo in nevoščljivostjo. Tako so končno tudi naši dobrovoljci prišli do besede. Pozno — ali vendar. Zbrali so svoje spomine in tudi sredstva, da so jih izdali. Tako leži pred nami ogromna knjiga v rdečih platnicah z 800 stranmi vsebine, bogato ilustrirana. Kljub na videz visoki ceni — najcenejša slovenska knjiga. Pa tudi najdragocenejša slovenska knjiga, ki bi morala biti v vsaki uglednejši narodni hiši in družini. To bo zaklad še za pozne naše rodove. Najsvetejši spomini našega osvobodjenja so v nji zakopani. Skoraj bi bila ostala nenapisana in pozni potomci bi iskali sledove

za njo. Vztrajnosti dobrovoljcev, ki jih ni ubila ne vojna ne povojna doba, se moramo zahvaliti, da je ta knjiga med nami. Da bo med nami še pozne vekove!

Majhen del velike svetovne zgodovine, kakor je majhna naša domovina v velikem svetovnem kompleksu. In vendar ni malo, kar nam ta knjiga pove. Saj so šli naši dobrovoljci skozi ves tedanj bori se svet — v misli na svojo malo domovino. Za njo, ki jo prehodiš po dolgem in počez v par dneh — so prehodili tisoče in tisoče kilometrov, prevozili cele dele sveta in morali premagati nešteto ovir, da so dosegli svoj cilj, da so našli svoj prostor — v svetovni fronti. Vse to nam podaja ta knjiga poleg drobnih malih spominov iz bojev in potov. Ne gre nam z to, da bi pisali oceno, rajši bi pisali slavospev! In še se nam zdi, da niso vsega povedali. Morada bodo še. Slovenska publika se je baje častno odzvala — zraven par nečastnih izjem, seveda. Tako, da ne bodo dobrovoljci morali plačevati še dolgov za knjigo. To je dokaz, da slovenska zavest raste, še bolj bo rastle, ko bo mlada generacija to knjigo prebrala. Ta slovenska zavest bo seveda drugačna kot ona, ki se zvija tako kričavo v slovensko trobarvničko, ki so v službi državne zastave prinesli svobodo domovino.

Knjiga se naroča pri Sreski organizaciji Saveza vojnih dobrovoljcev v Ljubljani, Frančiškanska ulica 10 in stane s poštnino vred Din 145.—

V skladu s papeževo okrožnico

»Bodočnost« je neznan ljubljanski listič. A ureja ga politični veljak sedanje JRZ in veliki prijatelj dr. M. Kreka, g. Miloš Stare.

Pod naslovom »Krščanski socializem«, piše »Bodočnost«. Papež pravi: »Religiozni socializem, krščanski socializem so protislovnosti izrazi: nihče ne more biti obenem dober katoličan in pravi socialista!« Članek izvaja iz tega dalje: »So pa še vedno ljudje, ki mislijo, da je mogoče združiti krščanstvo in marksistični socializem ter iz njega skovati krščanski socializem. Ali je že bilo čuti, da bi se kakšen marksist spreobrnil h krščanstvu radi krščanskega socializma? Bilo pa jih je že mnogo, ki so po krščanskem socializmu zašli v popolen komunizem! Krščanski (!) socializem je sokriv, da se je komunizem pri nas razbohotil, posebno pa je tudi kriv, da se je marksizem v toliki meri vtihotopil med kulturne delavce, ki prežeti teh zmotnih idej razkrajajo, namesto da bi ustvarjali.« — List g. Miloša Stareta zaključuje: »Odkla-

njamo vsako mešetarjenje z nasprotnimi nauki in zato odvrčamo tudi krščanski socializem!

No, to bodo katoliški delavci veselili, ko bodo brali, da ideolog slovenske JRZ iz programa »slovenske ljudske« politike vsako socialnost! Pa da: slovensko, katoliško skupnost si ti razbil, ubogi katoliški delavec, ker si se zatekel v krščanski socializem duhovnika dr. J. Kreka, niso (!) pa te iste skupnosti razbili gg. Miloš Stare in tovariši, ko so katoliška politična načela sovpregli v JRZ tik poleg muslimanskih, itd.! Če bi ti, krščanski delavec, imel nekaj več smisla za prijazna vabila iz JRZ, bi bili na tvoji strani vsi mogote in celo do zadnjega vse papeške okrožnice! Ker pa si puntar, ker nočeš biti političen rokomavh, kakor je sto in sto drugih izvoljencev, si okužena, garjeva ovca, ki ne spada v krščanski hlev. Tako trdijo pisarji in farizeji, oprti na besede samega papeža in lastne račune.